

# Uznawanie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych w Unii Europejskiej

Informator dla zainteresowanych podjęciem pracy lub  
działalności gospodarczej w państwach UE

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej  
Koszalin 2005

Publikacja wydana przez Regionalne Centrum Informacji Europejskiej Fundacji Centrum  
Innowacji i Przedsiębiorczości  
Copyright © by Regionalne Centrum Informacji Europejskiej

ISBN: 83-916702-7-9

Tekst i opracowanie:  
Katarzyna Szłapka  
Magdalena Skrzypek

Tłumaczenie materiałów źródłowych:  
Szymon Michałkiewicz

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej  
ul. Młyńska 2  
75-054 Koszalin  
tel/fax 094 3471317  
e-mail: rcie@rcie.koszalin.pl

Publikacja dofinansowana ze środków będących w dyspozycji Urzędu Komitetu Integracji  
Europejskiej

## Spis treści

I. Swoboda przepływu osób.....	4
II. Podejmowanie pracy w państwach UE.....	5
III. System wzajemnego uznawania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.....	6
1. Uznawanie dyplomów i świadectw w celu kontynuacji kształcenia (do celów akademickich).....	7
2. Uznawanie wykształcenia i kwalifikacji zawodowych w celu zatrudnienia (do celów zawodowych).....	8
3. Dyrektywy systemu ogólnego.....	9
4. Dyrektywy sektorowe.....	14
5. Procedura uznawania kwalifikacji nabytych w Polsce w pozostałych państwach UE.....	23
6. Pytania i przykłady.....	31
7. Listy zawodów regulowanych w poszczególnych państwach UE.....	38
8. Ośrodki informacji nt. uznawania kwalifikacji w państwach UE.....	59

## I. SWOBODA PRZEPLYWU OSÓB

Swoboda przepływu osób jest szczególnie ważnym aspektem obywatelstwa europejskiego i jednym z fundamentalnych praw rządzących rynkiem wewnętrznym Unii Europejskiej. To nieograniczone prawo do osiedlania się, edukacji, pracy i podejmowania działalności gospodarczej oraz korzystania ze wszystkich zabezpieczeń socjalnych w każdym Państwie Członkowskim Unii Europejskiej, bez względu na przynależność państwową, a także prawo do aktywnego uczestnictwa w życiu politycznym UE. Swoboda przepływu osób ma wiele aspektów, w kontekście niniejszej publikacji szczególny nacisk został położony na regulacje związane z dostępem do rynku pracy, czyli na tzw. swobodny przepływ pracowników.

Zgodnie z przepisami UE pracobiorca udający się do innego kraju ma następujące prawa<sup>1</sup>:

1. Obywatel Unii ma prawo do podjęcia zatrudnienia w innym Państwie Członkowskim bez konieczności posiadania pozwolenia na pracę (z zastrzeżeniem tzw. okresów przejściowych, które omówione zostaną w następnym rozdziale).
2. Równouprawnienie z obywatelami danego kraju w kwestiach zatrudnienia.
3. Pracobiorcy mają prawo do tych samych świadczeń socjalnych i ulg podatkowych, jak obywatele danego kraju. Ponadto mają oni w kwestiach mieszkaniowych te same prawa i korzyści, jakie zapewniane są pracobiorcom, będącym obywatelami danego kraju. W praktyce oznacza to, że pracobiorcy z innego Państwa Członkowskiego mogą składać wnioski o przydział mieszkań socjalnych oraz mogą nabywać mieszkania. W przypadku świadczeń socjalnych i ulg podatkowych nie można lepiej traktować obywateli własnego państwa niż pracobiorców z innych Państw Członkowskich.
4. Niezależnie od obywatelstwa rodzina pracobiorcy ma prawo do mieszkania razem z pracobiorcą.
5. Pełna koordynacja świadczeń socjalnych. Oznacza to:
  - Przenoszenie roszczeń emerytalnych i innych świadczeń - z chwilą przeniesienia się do innego Państwa Członkowskiego pracobiorcy nie mogą tracić nabytych przez siebie praw;
  - Kumulację - składki na poczet zabezpieczenia społecznego, wpłacone w poszczególnych krajach, są zliczane bez różnic ze sobą, aby zagwarantować, że pracobiorca jest zawsze chroniony, i że może korzystać z ubezpieczenia bezpośrednio w nowym kraju, oraz że nabywa on prawa w taki sam sposób, jak gdyby spędził całe swoje życie zawodowe w jednym i tym samym miejscu;
  - Równe traktowanie - zwłaszcza rodzina pracobiorcy ma prawo do uzyskiwania świadczeń rodzinnych na tych samych podstawach, jak obywatele danego państwa;
6. **Nieograniczone zastosowanie znajdują przepisy wspólnotowe o wzajemnym uznawaniu kwalifikacji zawodowych. Szczegółowe omówienie tych przepisów oraz związanych z nimi wymagań i procedur dla potrzeb potencjalnych polskich pracobiorców na obszarze Unii Europejskiej jest głównym celem niniejszej publikacji.**

---

<sup>1</sup> Swoboda przepływu osób – praktyczny przewodnik po rozszerzonej UE, Komisja Europejska DG ds. Rozszerzenia, przekład WEH KG RP w Kolonii

## II. PODEJMOWANIE PRACY W PAŃSTWACH UNII EUROPEJSKIEJ

W trakcie negocjacji akcesyjnych na wniosek strony unijnej, w zakresie dostępu obywateli nowoprzyjętych państw do wspólnotowego rynku pracy, ustanowiono okres przejściowy na maksymalny okres 7 lat. Z okresu przejściowego zrezygnowały jedynie trzy państwa „starej” Unii – Irlandia, Szwecja i Wielka Brytania, otwierając swoje rynki pracy bez żadnych ograniczeń od 1 maja 2004.

Regulacja okresu przejściowego, uzgodniona pomiędzy pozostałymi „starymi” a „nowymi” Państwami Członkowskimi w zakresie swobody przepływu pracowników oznacza w głównych zarysach, że po przystąpieniu nowych państw do UE przez jeszcze kilka lat stosowane będą dotychczas obowiązujące procedury, wymagające zezwoleń na pracę dla obywateli „nowych” Państw Członkowskich.

W ciągu pierwszych dwóch lat po rozszerzeniu, „stare” Państwa Członkowskie, które nie otworzyły swoich rynków pracy, będą dopuszczać pracobiorców z „nowych” Państw Członkowskich zgodnie ze swoimi przepisami prawnymi, a nie w oparciu o wspólnotowe przepisy o swobodzie przepływu osób. Dwa lata po rozszerzeniu Komisja Europejska przedłoży sprawozdanie o sytuacji, a państwa te będą musiały oświadczyć, jaką procedurę chcą stosować od tego momentu, czy utrzymują swoje ograniczenia, czy też nie. W chwili obecnej otwarcie swoich rynków pracy po dwóch latach deklarują Belgia, Dania, Francja, Finlandia, Grecja, Holandia, Hiszpania, Luksemburg, Portugalia i Włochy.

Po kolejnych trzech latach Komisja Europejska ponownie wezwie pozostałe Państwa Członkowskie do pełnego otwarcia ich rynku pracy. Będą one mogły nadal chronić się pozwoleniami na pracę tylko wtedy, gdy będą w stanie udokumentować, że na ich rynkach pracy występują lub grożą poważne zakłócenia. Po upływie następnych dwóch lat żadne Państwo Członkowskie nie będzie już mogło wymagać pozwoleń na pracę. Utrzymanie maksymalnego 7-letniego okresu przejściowego deklarują jedynie Austria i Niemcy.

W trakcie okresu przejściowego obowiązywać będzie tak zwana zasada preferencyjna: jeżeli miejsce pracy oferowane będzie obcokrajowcom, to obywatele „nowych” Państw Członkowskich muszą uzyskać pierwszeństwo przed obywatelami państw trzecich.

W państwach nowoprzyjętych, poza Maltą i Cyprem, nie obowiązują żadne okresy przejściowe w dostępie pracowników do rynków pracy.

Zaznaczyć również należy, że w Austrii i Niemczech okres przejściowy obowiązuje również wobec wybranych branż w zakresie swobody świadczenia usług. Są to przede wszystkim usługi budowlane i okołobudowlane, dekoratorstwa wnętrz oraz sprzątnia przemysłowego. Natomiast na obszarze całej Unii Europejskiej, nie wyłączając żadnego państwa, obywatele krajów członkowskich mogą podejmować działalność na zasadzie samozatrudnienia.

Wspólnotowe przepisy o wzajemnym uznawaniu wykształcenia i kwalifikacji obowiązują jednak w całej Unii Europejskiej bez wyjątku już od momentu rozszerzenia UE. Wymaganie pozwolenia na pracę w wybranych państwach w tzw. okresie przejściowym nie koliduje ze stosowaniem wspólnotowych regulacji o wzajemnym uznawaniu kwalifikacji zawodowych.

Aktualizacja: Stan na 1 maja 2006:

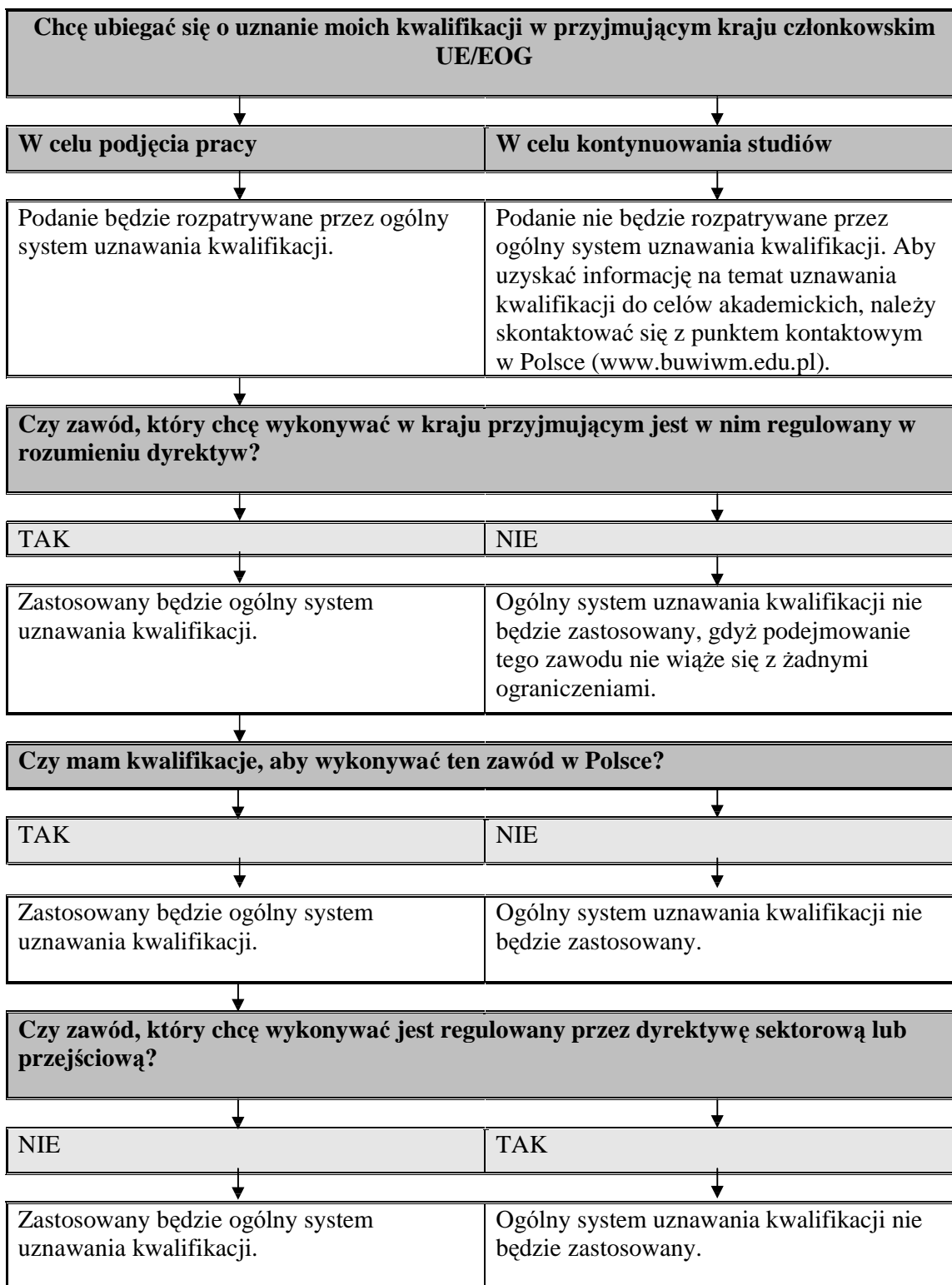
### **Nieograniczony dostęp do rynków pracy:**

Irlandia, Wielka Brytania, Szwecja, Hiszpania, Finlandia, Grecja, Portugalia, Litwa, Łotwa, Estonia, Czechy, Słowacja, Słowenia, Węgry, Cypr

### **Utrzymany okres przejściowy w zakresie swobodnego dostępu do rynku pracy:**

Austria, Niemcy, Belgia, Holandia, Luksemburg, Dania Francja, Włochy, Malta

### III. SYSTEM WZAJEMNEGO UZNAWANIA WYKSZTAŁCENIA I KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH W UE



Źródło: *Guide for users of the general system for the recognition of professional qualifications (MARKT/D/8327/2001-EN), Komisja Europejska 2001*

## **1. UZNAWANIE DYPLOMÓW I ŚWIADECTW W CELU KONTYNUACJI KSZTAŁCENIA (DO CELÓW AKADEMICKICH)**

Każdy obywatel Państwa Członkowskiego ma prawo podjąć studia czy też kontynuować naukę w innym Państwie Członkowskim. Jednakże aby móc studiować na zagranicznej uczelni, trzeba poddać procedurze uznania rodzime dyplomy i świadectwa. W odróżnieniu od uznawania dyplomów i kwalifikacji dla celów zawodowych, która to procedura podlega regulacjom wspólnotowym i obowiązuje w jednakowym zakresie we wszystkich Państwach Członkowskich, uznawanie dla celów akademickich pozostawiono do wyłącznej kompetencji Państw Członkowskich. Oznacza to, że każdy kraj członkowski UE posiada własne przepisy regulujące tę kwestię. Uznawanie polskich dyplomów czy też świadectw najczęściej przebiega w oparciu o międzynarodowe umowy dotyczące uznawania równoważności dokumentów o wykształceniu lub, jeśli takie umowy nie zostały podpisane, w oparciu o ustawodawstwo krajowe państwa, w którym dokument ma być uznany.

Polska ma podpisane bilateralne umowy dotyczące uznawania równoważności dokumentów o wykształceniu z następującymi państwami członkowskimi UE: Austria, Czechy, Estonia, Łotwa, Niemcy, Słowenia, Słowacja, Węgry. W przypadku pozostałych państw zastosowanie mają tamtejsze regulacje krajowe. Szczegółowe informacje można uzyskać kontaktując się z ośrodkiem NARIC w danym kraju. Lista ośrodków znajduje się w dalszej części niniejszej publikacji.

Przed poddaniem procedurze uznania polskiego dyplomu w innym państwie należy go zalegalizować w Polsce. Obowiązkowi legalizacji podlegają następujące dokumenty:

- dyplomy ukończenia studiów;
- świadectwa stwierdzające ukończenie studiów podyplomowych;
- dyplomy nadania stopni naukowych;
- zaświadczenia o ukończeniu studiów.

Dyplomy wystawione przez szkoły wyższe podległe różnym resortom są legalizowane odpowiednio przez:

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu (uniwersytety, politechniki, akademie rolnicze, ekonomiczne, pedagogiczne, wyższe szkoły pedagogiczne, CHAT i wyższe szkoły zawodowe, uczelnie niepaństwowe wpisane do rejestru MENiS oraz akademie wychowania fizycznego),

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu  
Al. Szucha 25,  
00-918 Warszawa  
tel.(22) 6280461  
tel.(22) 6297241

Ministerstwo Zdrowia (akademie medyczne),

Ministerstwo Zdrowia  
Ul. Miodowa 15  
00-952 Warszawa  
tel.(22) 6349600

Ministerstwo Kultury (szkoły średnie i wyższe artystyczne),

Ministerstwo Kultury  
Ul. Krakowskie Przedmieście 15/17  
00-071 Warszawa  
tel.(22) 4210100

Ministerstwo Obrony Narodowej (uczelnie wojskowe),  
Ministerstwo Obrony Narodowej  
Ul. Klonowa 1  
00-909 Warszawa  
tel.(22) 6280031 do 34;  
fax (22) 8455378

Ministerstwo Infrastruktury (wyższe szkoły morskie),  
Ministerstwo Infrastruktury  
Ul. Chałubińskiego 4/6  
00-928 Warszawa  
tel.(22) 6301000

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (szkoły służb publicznych)  
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji  
Ul. Stefana Batorego 5  
02-591 Warszawa  
tel.(22) 6212020

Sekretariat Episkopatu Polski (uczelnie i szkoły prowadzone przez Kościół Katolicki).  
Sekretariat Episkopatu Polski  
Skwer Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego 6  
01-015 Warszawa  
tel. centrala: (22) 8389251 do 55

Szczegółowe informacje odnośnie legalizacji dyplomów można uzyskać w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu pod tel.(22) 6288113 oraz w Departamencie Konsularnym i Wychodźstwa Ministerstwa Spraw Zagranicznych tel.(22) 5239000.

## **2. UZNAWANIE WYKSZTAŁCENIA I KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH W CELU ZATRUDNIENIA (DO CELÓW ZAWODOWYCH)**

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej coraz więcej osób zamierza wykonywać wyuczony zawód w krajach członkowskich, posługując się jednocześnie posiadanymi dokumentami potwierdzającymi kwalifikacje zawodowe. Oznacza to, że dany dokument zostanie wprowadzony do tzw. obrotu prawnego z zagranicą, a więc wymaga legalizacji.

Jedną z fundamentalnych zasad UE jest swoboda przepływu pracowników i świadczenia usług oraz prawo podejmowaniu działalności gospodarczej we wszystkich krajach UE. Jednakże przeszkody dla tej zasady mogą wynikać z krajowych, prawnych ograniczeń dotyczących pewnych zajęć i zawodów.

Jeżeli zawód nie należy do tzw. grupy zawodów regulowanych, to kwalifikacje potencjalnego pracownika uznaje de facto sam pracodawca.

Zawód regulowany to taki zawód, którego wykonywanie jest uzależnione od spełnienia wymagań kwalifikacyjnych i warunków określonych w odrębnych przepisach. Oznacza to, że każdy obywatel UE, który chce podjąć zawód regulowany w innym Państwie Członkowskim, musi podporządkować się stosowanym tam regulacjom dotyczącym tej działalności. Liczba i rodzaj zawodów regulowanych różni się w zależności od państwa (zobacz: rozdział 7).

Unia Europejska wprowadziła rozwiązania prawne mające na celu zapewnienie równego traktowania obywateli UE we wszystkich Państwach Członkowskich oraz EOG oraz



umożliwienie uznawania dyplomów i kwalifikacji zawodowych dających prawo do wykonywania określonego zawodu regulowanego.

Uznanie kwalifikacji w kilku określonych zawodach – architekt, prawnik, położna, pielęgniarka, farmaceuta, lekarz, lekarz dentysta i weterynarz – następuje na podstawie tzw. dyrektyw sektorowych, przyjętych dla każdego z tych zawodów z osobna.

Uznawanie kwalifikacji we wszystkich pozostałych zawodach regulowanych następuje w ramach ogólnego systemu uznawania kwalifikacji zawodowych. Stanowią go trzy tzw. dyrektywy ogólne. Wszystkie te dyrektywy zostaną omówione w następnych rozdziałach.

W chwili obecnej w UE toczą się dyskusje i prace nad konsolidacją i uproszczeniem całego systemu. Jest to próba skonsolidowania w pojedynczą dyrektywę dwunastu dyrektyw „sektorowych”, jak również trzech dyrektyw „ogólnego systemu” w celu stworzenia prostszych i jaśniejszych zasad w odniesieniu do zawodów regulowanych. Nowa dyrektywa nie obejmie jednak prawników, dla których jest przygotowywana osobna regulacja dotycząca zarówno kwalifikacji, jak i prawa do prowadzenia praktyki.

Przyszła dyrektywa w założeniu upraszcza strukturę i usprawnia pracę systemu utrzymując jednocześnie główne warunki i gwarancje. Przeanalizowano poszczególne przepisy obowiązujących dotąd dyrektyw, by dokonać ich racjonalizacji oraz ująć je kompleksowo. Oprócz uproszczenia tekstów prawnych, przewidywane jest także uproszczenie procedur. Uproszczeń administracyjnych poszukuje się poprzez zastąpienie pewnej liczby istniejących komitetów jednym komitetem regulującym.

Ponadto, w celu dalszego przyczynienia się do elastyczności rynku pracy i usług, nowa dyrektywa przewiduje również prostsze warunki transgranicznego świadczenia usług niż te, które stosują się do swobody przedsiębiorczości oraz ulepszenie przekazu informacji i doradztwa na rzecz obywateli<sup>2</sup>.

Z projektem nowej dyrektywy można się zapoznać na stronach Komisji Europejskiej [http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/future\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/future_en.htm)

### **3. DYREKTYWY SYSTEMU OGÓLNEGO**

Z uwagi na różnice w systemach edukacji, a co za tym idzie różnice w poziomie przygotowania do zawodu w różnych Państwach Członkowskich, ustawodawca europejski stworzył system dyrektyw ogólnych odnoszących się do uznawania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych. Obejmuje on następujące akty prawne, które mają zastosowanie do zawodów nie objętych regulacjami dyrektyw sektorowych (będzie o nich mowa w dalszej części):

- Dyrektywa 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego trwających co najmniej trzy lata;
- Dyrektywa 92/51/EWG z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie drugiego ogólnego systemu uznawania kształcenia i szkolenia zawodowego, uzupełniająca dyrektywę 89/48/EWG;
- Dyrektywa 99/42/EC z dnia 7 czerwca 1999 r. ustanawiająca procedurę uznawania kwalifikacji w zakresie działalności zawodowych, objętych dyrektywami w sprawie liberalizacji i środków przejściowych oraz uzupełniająca ogólne systemy uznawania kwalifikacji.

---

<sup>2</sup> KOMUNIKAT KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO na mocy art. 251 ust. 2 akapit drugi Traktatu WE; Dotyczący wspólnego stanowiska przyjętego przez Radę w kwestii przyjęcia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, COM(2004) 853, 6.01.2005

Pierwsza z nich, dyrektywa 89/48/ EWG, ma na celu umożliwienie podjęcia tych wszystkich rodzajów działalności zawodowej, których wykonywanie w państwie przyjmującym uwarunkowane jest ukończeniem uczelni pomaturalnej, pod warunkiem, że obywatele ubiegający się o wykonywanie takiej działalności posiadają dyplom przygotowujący ich do wykonywania tych rodzajów działalności zawodowych, przyznany na zakończenie studiów trwających przez okres co najmniej trzech lat i wydany w innym Państwie Członkowskim, niż to, w którym ma być wykonywana działalność. To samo dotyczy ogólnego systemu uznawania dyplomów szkół wyższych. Warunkiem ich uznania jest przynajmniej trzyletni okres nauki. Dyrektywa ta ma zastosowanie w przypadku każdego obywatela Państwa Członkowskiego, który zamierza wykonywać zawód podlegający regulacjom w państwie przyjmującym, zarówno na własny rachunek, jak i w charakterze osoby zatrudnionej. Państwo przyjmujące nie może odmówić prawa obywatelowi Państwa Członkowskiego do podjęcia lub wykonywania zawodu na tych samych warunkach, które są stosowane wobec jego własnych obywateli. Warunkiem jednak jest, aby wnioskodawca posiadał dyplom uprawniający do wykonywania danego zawodu wydany w Państwie Członkowskim. Państwo przyjmujące nie może także odmówić w przypadku, gdy wnioskodawca wykonywał dany zawód na pełny etat przez okres dwóch lat w ciągu ostatnich dziesięciu lat w innym Państwie Członkowskim oraz posiada jeden lub kilka dowodów formalnych kwalifikacji. Zgodnie z art. 6 Dyrektywy „właściwe władze przyjmującego Państwa Członkowskiego uzależniają podjęcie zawodu także od przedłożenia dowodów na to, że wnioskodawcy mają dobrą reputację, że nie zostali postawieni w stan bankructwa, lub nie zawieszono bądź zakazano im wykonywania zawodu z powodu poważnego wykroczenia służbowego lub przestępstwa kryminalnego”.

Druga z dyrektyw systemu ogólnego, 92/52/EWG, uzupełnia omówioną powyżej dyrektywę 89/48/EWG i odnosi się do zawodów regulowanych, których wykonywanie w państwie przyjmującym wymaga wykształcenia wyższego trwającego minimum rok, ale nie dłużej niż 3 lata lub kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie szkoły średniej. Odnosi się ona również do zaświadczeń o posiadanych kwalifikacjach, umiejętności lub wiedzy, bez wymogu wcześniejszego poświadczenia kształcenia i szkolenia (tzw. poświadczenie kompetencji).

Trzecia dyrektywa, 99/42/WE, co do procedur uznawania jest zbliżona do dwóch poprzednich, jednak przede wszystkim odnosi się do szkolenia zawodowego, które prowadzi do podjęcia pracy na własny rachunek lub zawodów, w których kwalifikacje nabywa się przez doświadczenie. Zatem dyrektywa ta podkreśla znaczenie praktyki w danym zawodzie. Wymagana liczba lat doświadczenia zawodowego uzależniona jest od rodzaju działalności, pracy oraz kwalifikacji, które dana osoba uzyskała w kraju pochodzenia.

W ramach systemu ogólnego, kwalifikacje do wykonywania zawodów i działalności regulowanych są uznawane – w zależności od wymogów stawianych osobom pragnącym wykonywać dany zawód/działalność na podstawie odpowiedniej dyrektywy. System dyrektyw ogólnych został stworzony po to, aby osoby, które zdobyły pełne wykształcenie i przygotowania zawodowe w jednym z Państw Członkowskich mogły go również wykonywać w pozostałych państwach. Oczywiście w przypadku, gdy występują istotne różnice w poziomie kształcenia między państwem, w którym osoba nabyła kwalifikacje a państwem, w którym chciałaby ten zawód wykonywać, to dyrektywy przewidują zastosowanie środków kompensacyjnych np. w postaci okresów adaptacyjnych lub testów kwalifikacji.

Co do zasady, dyplomy i kwalifikacje powinny być uznawane w oparciu o dyrektywy ogólne, jeżeli nie zostaną wykazane istotne różnice w poziomie przygotowania do zawodu regulowanego. Jeżeli w materiale objętym programem kształcenia i szkolenia zachodzą znaczące różnice, fakt ten musi wykazać organ wydający zezwolenie na dostęp do danego

zawodu. Nieco odmiennie niż w naszym ustawodawstwie krajowym, w dyrektywach ogólnych rozumiane jest pojęcie „*dyplomu*”. W Polsce „dyplom” to dokument poświadczający uzyskane wykształcenie. W dyrektywach ogólnych pod pojęciem „dyplomu” rozumie się dokument lub zestaw dokumentów obejmujących dowody ukończenia danego etapu kształcenia. Mając na uwadze takie rozumienie pojęcia „dyplom” przez ustawodawcę europejskiego, można wysnuć następujący wniosek: ogólny system uznawania dyplomów i kwalifikacji dotyczy uznania pełnego zestawu dokumentów, poświadczających wystarczające wykwalfikowanie osoby ubiegającej się o uznanie do podjęcia danego zawodu regulowanego, a nie tylko samych dokumentów. „*Świadectwem*” w rozumieniu dyrektywy 92/51/EWG jest dokument wydawany po ukończeniu kursu kształcenia lub szkolenia zawodowego na poziomie szkoły średniej lub kursu kształcenia lub szkolenia zawodowego odbywanego po zakończeniu ogólnego kształcenia na poziomie szkoły średniej. Natomiast „*poświadczenie kompetencji*” to dowód posiadania kwalifikacji, który niekoniecznie jest związany z kształceniem formalnym, ale może zostać przyznany jako wynik oceny indywidualnych cech, umiejętności i wiedzy, a który ma zasadnicze znaczenie dla podjęcia lub dalszego wykonywania zawodu regulowanego przez wnioskodawcę w rodzimym Państwie Członkowskim.

Jak już wcześniej wspomniano uznanie dyplomu lub kwalifikacji może być uzależnione od spełnienia dodatkowych wymogów – oczywiście tylko w sytuacji, gdy organ uznający stwierdzi występowanie znaczących różnic. I tak np. jeżeli zawód jest regulowany w kraju przyjmującym, ale nie jest regulowany w kraju uzyskania kwalifikacji, kraj przyjmujący może wymagać udokumentowania dwuletniego doświadczenia zawodowego uzyskanego w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Natomiast w przypadku, gdy kształcenie i szkolenie w kraju uzyskania kwalifikacji było o rok krótsze, niż w kraju przyjmującym może być wymagane doświadczenie zawodowe dwukrotnie dłuższe niż brakujący okres kształcenia, ale nie dłuższe niż cztery lata. Kolejna sytuacja dotyczy różnic w programie kształcenia i szkolenia – jeżeli takie zostaną stwierdzone to może być wymagane przystąpienie do testu umiejętności lub odbycie stażu adaptacyjnego.

*Okresem adaptacyjnym* w rozumieniu Dyrektywy jest „wykonywanie zawodu podlegającego regulacjom w przyjmującym Państwie Członkowskim pod nadzorem wykwalifikowanego przedstawiciela tego zawodu. W okresie tym istnieje możliwość odbycia dodatkowego szkolenia. Okres nadzorowanej praktyki jest oceniany. Szczegółowe zasady regulujące kwestie okresu adaptacyjnego i jego oceny, jak i status osoby przyjezdnej objętej nadzorem, określone są przez właściwe władze w przyjmującym Państwie Członkowskim”. *Test sprawdzający umiejętności* w rozumieniu Dyrektywy, jest to „test ograniczony do sprawdzenia poziomu wiedzy zawodowej wnioskodawcy, sporządzony przez właściwe władze przyjmującego Państwa Członkowskiego. Celem tego testu jest ocena możliwości wykonywania przez wnioskodawcę zawodu podlegającego regulacjom w Państwie Członkowskim”. Aby umożliwić przeprowadzenie tego testu, właściwe władze państwa przyjmującego sporządzają listę przedmiotów, opierając się na porównaniu studiów i praktyk wymaganych w ich Państwie Członkowskim ze studiami i praktykami odbytymi przez wnioskodawcę, które nie figurują w dyplomie lub innym dowodzie formalnych kwalifikacji posiadanych przez wnioskodawcę. Jeżeli wnioskodawca jest wykwalifikowanym pracownikiem w Państwie Członkowskim, z którego pochodzi, fakt ten musi być uwzględniony w teście umiejętności. Obejmuje on przedmioty wybrane z listy, których znajomość jest niezbędnym warunkiem do wykonywania zawodu na terytorium przyjmującego Państwa Członkowskiego. Test może również obejmować znajomość zasad etyki zawodowej dotyczących działalności, o której mowa, w przyjmującym Państwie Członkowskim.

ZESTAWIENIE MOŻLIWYCH WYMAGAŃ ZWIĄZANYCH Z UZNAWANIEM O ZASTOSOWANIU  
DYREKTYW 89/48/EWG I 92/51/EWG

A) Przyjmujące Państwo Członkowskie wymaga posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 89/48/EWG lub 92/51/EWG, zaś wnioskodawca taki dyplom posiada

		Dodatkowe wymagania związane z uznaniem
<b>W wykształceniu i szkoleniu wnioskodawcy nie ma zasadniczych różnic w odniesieniu do szkolenia i kształcenia, które jest wymagane w przyjmującym Państwie Członkowskim</b>	a) zawód jest regulowany w kraju uzyskania kwalifikacji, a wnioskodawca wypełnił wszystkie wymagania związane z podjęciem i wykonywaniem zawodu	Brak
	b) zawód nie jest regulowany w kraju uzyskania kwalifikacji	Wykonywanie zawodu w kraju uzyskania kwalifikacji przez dwa lata w pełnym wymiarze lub odpowiednio dłużej w niepełnym wymiarze czasu w ciągu ostatnich dziesięciu lat
	c) kształcenie i szkolenie przebiegały (głównie) w państwie trzecim, tj. poza UE	Wnioskodawca powinien mieć trzyletnie doświadczenie zawodowe poświadczane przez Państwo Członkowskie, które uznało dyplom państwa trzeciego (posiadane kwalifikacje umożliwiają wykonywanie konkretnego zawodu w tym Państwie Członkowskim)
<b>Kraj przyjmujący wymaga dłuższego okresu praktyki niż rodzime Państwo Członkowskie</b>	a) brakujący okres kształcenia odnosi się do „kształcenia... i/lub do praktyki zawodowej w okresie próbnym... i zakończonej egzaminem”	Przedstawienie przez wnioskodawcę dokumentu poświadczającego zdobyte doświadczenie zawodowe, maksymalnie dwukrotnie wyższe niż brakujący okres kształcenia
	b) odnosi się do praktyki zawodowej odbytej w obecności wykwalifikowanego przedstawiciela danego zawodu	Przedstawienie przez wnioskodawcę dokumentu poświadczającego zdobyte doświadczenie zawodowe o długości równej brakującemu okresowi kształcenia
<b>Istnieje zasadnicza różnica między kształceniem i szkoleniem wnioskodawcy oraz tym, które jest wymagane w przyjmującym Państwie Członkowskim</b>		Wnioskodawca powinien odbyć staż adaptacyjny o długości nie przekraczającej trzech lat albo przystąpić do testu kwalifikacji
<b>Zawód w przyjmującym państwie obejmuje jedną lub więcej regulowanych działalności zawodowych, w każdym razie więcej niż w kraju uzyskania kwalifikacji, co powoduje istotną różnicę w szkoleniu</b>		Odbycie stażu adaptacyjnego o długości nie przekraczającej trzech lat albo przystąpienie do testu kwalifikacji

Źródło: *Uznawanie wykształcenia i kwalifikacji uzyskanych za granicą, Poradnik dla ekspertów, Biuro Uznawalności Wykształcenia i Kwalifikacji, Warszawa 2004, s. 27*

B) Wnioskodawca posiada kwalifikacje na innym poziomie niż wymagany przez przyjmujące Państwo Członkowskie

		Dodatkowe wymagania związane z uznaniem
<b>Przyjmujące Państwo Członkowskie wymaga posiadania dyplomu w rozumieniu w rozumieniu dyrektywy 89/48/EWG (kształcenie nie przekraczające 4 lat )</b>	Wnioskodawca posiada dyplom w rozumieniu dyrektywy 92/51/EWG	Odbycie stażu adaptacyjnego nie przekraczającego trzech lat albo przystąpienie do testu umiejętności – wybór należy do wnioskodawcy
<b>Przyjmujące Państwo Członkowskie wymaga posiadania dyplomu w rozumieniu dyrektywy 92/51/EWG</b>	Wnioskodawca posiada świadectwo, a zawód jest regulowany w kraju uzyskania kwalifikacji	Odbycie stażu adaptacyjnego o długości nie przekraczającej trzech lat albo przystąpienie do testu kwalifikacji
	Wnioskodawca posiada świadectwo, a zawód <b>nie jest regulowany</b> w kraju uzyskania kwalifikacji	Odbycie stażu adaptacyjnego o długości nie przekraczającej trzech lat albo przystąpienie do testu kwalifikacji, plus 2 lata doświadczenia zawodowego
<b>Przyjmujące Państwo Członkowskie wymaga świadectwa</b>	a) wnioskodawca posiada dyplom w rozumieniu 89/48 lub 92/51	Uznanie, jeżeli nie można wykazać zasadniczych różnic
	b) wnioskodawca posiada świadectwo z innego Państwa Członkowskiego, w którym zawód ten jest regulowany	Uznanie, jeżeli nie można wykazać zasadniczych różnic
	c) wnioskodawca posiada świadectwo z innego Państwa Członkowskiego, w którym zawód ten <b>nie jest regulowany</b>	Wymagany także dowód 2 lat doświadczenia zawodowego
	d) wnioskodawca nie posiada formalnych dowodów kwalifikacji, ale wykonywał zawód przez 3 lata, w którym zawód ten nie jest regulowany	Zazwyczaj staż adaptacyjny nie przekraczający 2 lat albo test umiejętności (właściwy organ może zachować prawo wyboru między tymi dwiema formami)

Źródło: *Uznawanie wykształcenia i kwalifikacji uzyskanych za granicą, Poradnik dla ekspertów, Biuro Uznawalności Wykształcenia i Kwalifikacji, Warszawa 2004, s. 28*

## 4. DYREKTYWY SEKTOROWE

### Lekarz

*Dyrektywa 93/16/EWG z 4.04.1993 w sprawie ułatwienia swobodnego przepływu lekarzy oraz uznania dyplomów świadectw i innych poświadczeń ich kwalifikacji zawodowych<sup>3</sup>.*

Dyrektywa ta reguluje zasady uznawania kwalifikacji oraz tytułów zawodowych lekarzy ogólnych oraz specjalistów. Dyrektywa ta określa minimum wiedzy potrzebnej do uzyskania dyplomu lekarza. Nie tworzy natomiast nowej kategorii zawodowej – „lekarz europejski”.

Zgodnie z art. 4 dyrektywy „Każde Państwo Członkowskie będzie uznawać dyplomy, świadectwa i inne dowody posiadania formalnych kwalifikacji w zakresie specjalizacji medycznych, wydane obywatelom Państw Członkowskich przez inne Państwo Członkowskie (...)”. Lista dyplomów wydawanych przez poszczególne Państwa Członkowskie została zamieszczona w art. 3 dyrektywy.

Kształcenie zawodowe w myśl dyrektywy 93/16/EWG – wymagania minimalne.

#### *Artykuł 23*

1. Państwa Członkowskie wymagają od osób zamierzających podjąć lub wykonywać zawód lekarza dyplomu, świadectwa lub innego dokumentu potwierdzającego posiadanie kwalifikacji w dziedzinie medycyny, o których mowa w art. 3, gwarantującego, że w czasie okresu szkoleniowego osoba zainteresowana uzyskała:

- a) odpowiednią wiedzę w zakresie nauk, na których opiera się medycyna i dobre zrozumienie metod naukowych, w tym zasad dokonywania pomiarów funkcji biologicznych, oceny naukowo udowodnionych stanów faktycznych i analizy danych;
- b) odpowiednie zrozumienie struktury, funkcji i zachowania osób zdrowych i chorych, a także zależności pomiędzy stanem zdrowia i warunkami społecznymi i fizycznymi osoby ludzkiej;
- c) odpowiednią wiedzę w zakresie dyscyplin klinicznych i praktyki klinicznej dającą danej osobie pełny obraz medyczny schorzeń fizycznych i psychicznych z punktu widzenia profilaktyki, diagnostyki i terapii oraz rozrodczości;
- d) odpowiednie szpitalne doświadczenie kliniczne uzyskane pod odpowiednim nadzorem.

2. Pełny okres medycznego szkolenia tego rodzaju będzie obejmował co najmniej kurs sześcioletni lub 5 500 godzin zajęć teoretycznych i praktycznych prowadzonych na uniwersytecie lub pod nadzorem uniwersytetu (...)

Dyrektywa zobowiązuje również Państwa Członkowskie do zagwarantowania następujących okresów kształcenia w przypadku specjalizacji medycznych. Zgodnie z zapisami dyrektywy (art. 26) specjalizacje podzielono na 3 grupy. Aby dana specjalizacja została uznana w innym Państwie Członkowskim wnioskodawca musi udokumentować, że szkolenie specjalistyczne trwało:

---

<sup>3</sup> OJ L 165, 1993, s. 1

<b>Grupa pierwsza (pięć lat):</b>	<b>Grupa druga (cztery lata):</b>	<b>Trzecia grupa (trzy lata):</b>
chirurgia ogólna	ginekologia i położnictwo	anestezjologia
neurochirurgia	pediatria	okulistyka (oftalmologia)
medycyna wewnętrzna (interna)	ftyzjologia	otorynolaryngologia
urologia	anatomia patologiczna	
ortopedia	neurologia	
	psychiatria	

### **Farmaceuta**

*Dyrektywa 85/432/EWG z dnia 16.08.1985 w sprawie koordynacji przepisów prawa, regulacji i procedur administracyjnych dotyczących podejmowania i prowadzenia pewnych działań w dziedzinie farmacji<sup>4</sup>.*

*Dyrektywa 85/433/EWG z dnia 16.08.1985 dotycząca wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych dokumentów potwierdzających kwalifikacje w dziedzinie farmacji<sup>5</sup>.*

Należy zaznaczyć, że żadna z wymienionych wyżej dyrektyw nie ma na celu określenia wykonywania zawodu farmaceuty. Znajdują one zastosowanie tylko do niektórych czynności w zakresie farmacji (art.1 dyrektywy 85/432/EWG). Należą do nich:

- przygotowywanie produktów farmaceutycznych;
- wytwarzanie i badanie środków farmaceutycznych;
- testowanie laboratoryjne produktów farmaceutycznych;
- składowanie, przechowywanie i dystrybucja hurtowa produktów medycznych;
- przygotowywanie, sprawdzanie i przechowywanie tych produktów w szpitalach;
- dostarczanie i sprzedaż produktów medycznych w ogólnie dostępnych aptekach, udzielanie porad w zakresie stosowania tych produktów.

To wymienienie czynności farmaceutycznych w dyrektywie jest szczegółowe i nie podlega wykładni rozszerzającej. Uzyskanie dostępu do wykonywania wskazanej działalności farmaceutycznej uwarunkowane jest posiadaniem dyplomu, świadectwa lub innego poświadczenia kwalifikacji farmaceutycznych.

Aby kwalifikacje farmaceuty zostały uznane, kształcenie powinno wynosić co najmniej 5 lat – art.2 dyrektywa 85/432/EWG:

„Dyplom, świadectwo lub inny dokument potwierdzający posiadanie kwalifikacji będą zaświadczać o ukończeniu kształcenia trwającego co najmniej pięć lat i obejmującego:

- co najmniej cztery lata teoretycznego i praktycznego kształcenia w pełnym wymiarze na uniwersytecie, w instytucji szkolnictwa wyższego o statusie uważanym za równorzędny bądź pod nadzorem uniwersytetu;

<sup>4</sup> OJ L 253, 24.09.85, s. 34

<sup>5</sup> OJ L 253, 24.09.85, s. 37

- co najmniej sześć miesięcy stażu w ogólnodostępnej aptece lub w szpitalu pod nadzorem oddziału farmaceutycznego szpitala.”

Ten sam artykuł zawiera również wskazanie minimalnego zakresu wiedzy i umiejętności jakie powinien posiadać farmaceuta:

„Kształcenie prowadzące do uzyskania dyplomu, świadectwa lub innych dokumentów potwierdzające posiadanie kwalifikacji będzie gwarantować:

- stosowną wiedzę o lekarstwach i substancjach używanych do wytwarzania lekarstw;
- stosowną wiedzę o technologii farmaceutycznej oraz fizycznego, chemicznego, biologicznego oraz mikrobiologicznego testowania produktów leczniczych;
- stosowną wiedzę o metabolizmie i skutkach działania produktów leczniczych oraz o działaniu substancji toksycznych, a także używaniu produktów leczniczych;
- stosowną wiedzę do oceny danych naukowych dotyczących lekarstw, tak aby w oparciu o nią móc udzielać właściwych informacji;
- stosowną wiedzę o wymogach prawnych i innych związanych z wykonywaniem zawodu farmaceuty.”

Obowiązek potwierdzenia, że wykształcenie nabyte w kraju członkowskim odpowiada wymaganiom stawianym przez dyrektywę spoczywa na właściwych władzach tego kraju, a osoba pragnąca rozpocząć działalność w branży farmaceutycznej powinna takie potwierdzenie uzyskać aby przedłożyć je razem z dyplomem w kraju przyjmującym.

W przypadku kiedy państwo przyjmujące do dopuszczenia do działalności farmaceutycznej oprócz dyplomu wymaga jeszcze dodatkowo doświadczenia zawodowego, to wystarczające powinny być świadectwa lub dokumenty wydane przez właściwe władze państwa pochodzenia, potwierdzające nabycie wymaganego doświadczenia w państwie pochodzenia. Oczywiście pod warunkiem, że odpowiada on okresowi wymaganemu w państwie przyjmującym.

## **Stomatolog**

*Dyrektywa 78/686/EWG z dnia 25.07.1978 w sprawie wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych poświadczeń kwalifikacji zawodowych stomatologów, łącznie ze środkami umożliwiającymi skuteczną realizację swobody zakładania przedsiębiorstw oraz swobody świadczenia usług<sup>6</sup>.*

*Dyrektywa 78/687/EWG z dnia 25.07.1978 w sprawie koordynacji przepisów prawa, regulacji i procedur administracyjnych dotyczących pracy stomatologów<sup>7</sup>.*

Aby móc podjąć pracę lub rozpocząć samodzielną praktykę stomatologiczną w Państwach Członkowskich, należy posiadać dyplom potwierdzający wykształcenie stomatologiczne.

”Całkowity czas trwania tego rodzaju kształcenia stomatologicznego obejmuje co najmniej pięcioletnie studia w pełnym wymiarze godzin z zakresu teorii i praktyki prowadzone przez uniwersytet, instytucję szkolnictwa wyższego uznawaną za instytucję o statusie równoważnym uczelni wyższej (uniwersytetowi) lub pod nadzorem uniwersytetu – art.1 pkt 2 dyrektywy 78/687/EWG.

Ten sam artykuł zawiera również wskazanie minimalnego zakresu wiedzy i umiejętności jakie powinien posiadać stomatolog:

<sup>6</sup> OJ L 233, 24.08.78, s. 1

<sup>7</sup> OJ L 233, 24.08.78, s. 10



- „odpowiednią wiedzę w zakresie nauk, na których oparta jest stomatologia i odpowiednie zrozumienie metod naukowych łącznie z zasadami pomiaru funkcji biologicznych, oceną naukową ustalonych faktów i analizą danych;
- odpowiednią wiedzę na temat ogólnego stanu, fizjologii i zachowania osób zdrowych i chorych oraz wpływu środowiska naturalnego i społecznego na stan zdrowia człowieka w zakresie, w jakim czynniki te mają wpływ na stomatologię;
- odpowiednią wiedzę o strukturze i funkcji zębów, jamy ustnej, szczęk i miejscowych tkanek (zarówno zdrowych jak i chorych) jak również o ich związku z ogólnym stanem zdrowia oraz fizycznym i społecznym samopoczuciem pacjenta;
- odpowiednią wiedzę o dyscyplinach i metodach klinicznych dającą stomatologowi spójny obraz nieprawidłowości, uszkodzeń i chorób zębów, jamy ustnej, szczęk i miejscowych tkanek oraz o profilaktyce, diagnostyce i terapii stomatologicznej;
- odpowiednie doświadczenie kliniczne zdobyte pod właściwym nadzorem.

Kształcenie to powinno dać danej osobie umiejętności konieczne do wykonywania wszelkich czynności obejmujących profilaktykę, diagnostykę i leczenie nieprawidłowości oraz chorób zębów, jamy ustnej, szczęk i miejscowych tkanek.”

Przepisy unijne nałożyły na Państwa Członkowskie obowiązek uznania dyplomów stomatologii uzyskanych w innych państwach. Nie dotyczy to jednak wszystkich specjalizacji, a jedynie tych specjalizacji i dyplomów, które zostały wskazane w dyrektywie.

Warunki uznania dyplomu stomatologii zostały przedstawione powyżej. Natomiast w odniesieniu do specjalizacji, to zgodnie z dyrektywą okres kształcenia specjalistycznego powinien wynosić co najmniej 3 lata. Jeżeli dana specjalizacja nie jest znana państwu przyjmującemu, stosuje się przepisy kraju pochodzenia.

## **Weterynarz**

*Dyrektywa 78/1026/EWG z dnia 18.12.1978 w sprawie wzajemnego uznania dyplomów, świadectw i innych poświadczeń kwalifikacji zawodowych w zakresie weterynarii<sup>8</sup>.*

*Dyrektywa 78/1027/EWG z dnia 18.12.1978 w sprawie koordynacji przepisów prawnych, regulacji i działań administracyjnych dotyczących podejmowania i prowadzenia działalności weterynarzy<sup>9</sup>.*

Kluczową rolę z punktu widzenia uznawania dyplomów, szczególnie pod kątem warunków kształcenia, na podstawie którego został wydany dyplom odgrywa dyrektywa 78/1027/EWG. Ma ona na celu zbliżenia zakresu i okresu szkolenia weterynarzy. Określa również minimum programowe kształcenia.

Zgodnie z art.1 w/w dyrektywy dyplom poświadczający kwalifikacje weterynaryjne ma gwarantować, że osoba, która się nim legitymuje podczas pełnego okresu kształcenia uzyskała:

- dostateczną znajomość dziedziny, na której weterynarze opierają swą działalność;
- dostateczną znajomość budowy i funkcjonowania zdrowych zwierząt, ich hodowli, reprodukcji, higieny ogólnej, a także żywienia, włącznie z technologią stosowaną podczas produkcji i konserwacji żywności odpowiadającej ich potrzebom;
- dostateczną znajomość zachowania się i ochrony zwierząt;

<sup>8</sup> OJ L 362, 23.12.1978, s. 1

<sup>9</sup> OJ L 362, 23.12.1978, s. 7

- dostateczną znajomość przyczyn, natury, przebiegu, skutków, diagnozy i leczenia chorób zwierzęcych, rozpatrywanych indywidualnie czy też grupowo; włączając specjalistyczną wiedzę o chorobach, które mogą się przenosić na człowieka;
- dostateczną znajomość medycyny prewencyjnej;
- dostateczną znajomość higieny i technologii produkcji, wytwarzania oraz wprowadzania do obiegu zwierzęcych środków spożywczych lub środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do konsumpcji przez człowieka;
- dostateczną znajomość przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do wyżej wymienionych dziedzin;
- dostateczne doświadczenie kliniczne i praktyczne pod odpowiednim nadzorem.

Całkowity czas trwania kształcenia w zakresie weterynarii obejmuje co najmniej pięcioletnie studia w pełnym wymiarze godzin z zakresu teorii i praktyki prowadzone przez uniwersytet, instytucję szkolnictwa wyższego uznawaną za instytucję o statusie równoważnym uczelni wyższej (uniwersytetowi) lub pod nadzorem uniwersytetu. Dyplom powinien także potwierdzać uzyskane doświadczenie kliniczne.

Jeżeli okazałoby się, że dyplom nie spełnia warunków wskazanych w dyrektywie 78/1027/EWG państwo przyjmujące może uznać za dowód nabytych kwalifikacji dyplomy, które zostały wydane przed podjęciem działań koordynacyjnych w zakresie kształcenia weterynarzy, przy czym, osoba ubiegająca się o uznanie takiego dyplomu musi w ostatnich 5 latach przed wystąpieniem z wnioskiem o uznanie, przez co najmniej 3 lata następujące po sobie wykonywać zawód weterynarza.

## **Pielęgniarka**

*Dyrektywa 77/452/EWG z dnia 27.06.1977 w sprawie wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych formalnych dowodów kwalifikacji zawodowych pielęgniarek odpowiedzialnych za opiekę ogólną<sup>10</sup>.*

*Dyrektywa 77/453/EWG z dnia 27.06.1977 w sprawie koordynacji przepisów prawa, regulacji i działań administracyjnych dotyczących działalności pielęgniarek odpowiedzialnych za opiekę ogólną<sup>11</sup>.*

Aby móc wykonywać zawód pielęgniarki na terytorium UE należy posiadać dyplom pielęgniarski lub inny dokument uprawniający do posługiwania się tym tytułem. Sposób organizacji kształcenia pielęgniarek został pozostawiony do wyłącznej kompetencji Państw Członkowskich, przy czym muszą one programować je w taki sposób, aby obejmowało ono minimum programowe określone w/w dyrektywą. Uzyskanie dyplomu zależne jest od zdania egzaminu obejmującego swym zakresem to minimum programowe. Zgodnie z art.1 dyrektywy 77/453/EWG obejmuje ono następujące zagadnienia:

- odpowiednią wiedzę w zakresie nauk, na których opiera się pielęgniarstwo ogólne, łącznie z wystarczającym zrozumieniem budowy, funkcji fizjologicznych i zachowania osób zdrowych i chorych oraz zależności między stanem zdrowia a fizycznym i społecznym środowiskiem człowieka;
- wystarczającą wiedzę o charakterze i etyce zawodu oraz ogólnych zasadach dotyczących stanu zdrowia i pielęgniarstwa;

<sup>10</sup> OJ L 176, 1977, s. 1

<sup>11</sup> OJ L 176, 1977, s. 8

- odpowiednie doświadczenie kliniczne; doświadczenie to, dobrane ze względu na jego wartości szkoleniowe, powinno zostać zdobyte pod nadzorem wykwalifikowanego personelu pielęgniarskiego w miejscu, w którym liczba wykwalifikowanego personelu i sprzętu zapewniają właściwą opiekę pielęgniarską nad pacjentami;
- zdolność do uczestnictwa w praktycznym szkoleniu personelu służby zdrowia oraz doświadczenie w pracy z tym personelem;
- doświadczenie we współpracy z innymi zawodami w służbie zdrowia.

Zgodnie z wytycznymi dyrektyw kształcenie w zawodzie pielęgniarskim powinno obejmować co najmniej 10 lat wykształcenia ogólnego poświadczonego dyplomem, świadectwem lub innym dokumentem potwierdzającym posiadanie kwalifikacji, wydanym przez właściwe władze lub organy w Państwie Członkowskim, albo świadectwo potwierdzające wynik egzaminu o równorzędnym poziomie do szkoły pielęgniarskiej.

Szkolenie zawodowe powinno natomiast trwać 3 lata lub 4600 godzin. Zajęcia w trakcie takiego szkolenia powinny obejmować szkolenie teoretyczne i praktyczne. Powinno się ono odbywać placówkach szpitalnych lub innych świadczących usługi pielęgniarskie.

### **Położna**

*Dyrektywa 80/154/EWG z dnia 21.01.1980 w sprawie wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych poświadczeń kwalifikacji zawodowych położnych<sup>12</sup>.*

*Dyrektywa 80/155/EWG z dnia 21.01.1980 w sprawie koordynacji przepisów prawnych, regulacji i działań administracyjnych dotyczących podejmowania i prowadzenia działalności położniczych<sup>13</sup>.*

Podobnie jak w przypadku pielęgniarek, kształcenia prowadzące do zdobycia kwalifikacji położnej musi obejmować minimum wskazane w dyrektywie. Zgodnie z art.1 dyrektywy 80/155/EWG osoba legitymująca się dyplomem położnej powinna posiadać wiedzę w zakresie:

- odpowiednią wiedzę naukową ze specjalistycznych dziedzin, na których opiera się działalność położnych, a szczególnie położnictwa i ginekologii;
- odpowiednią wiedzę z etyki oraz prawa zawodowego;
- szczegółową wiedzę o funkcjach biologicznych, anatomii i fizjologii położnictwa i noworodków, jak również wiedzę o związkach między stanem zdrowia a fizycznym i społecznym środowiskiem człowieka oraz jego zachowaniu;
- odpowiednie doświadczenie kliniczne zdobyte w zatwierdzonych instytucjach pod nadzorem personelu wykwalifikowanego w położnictwie i opiece położniczej;
- odpowiednie zrozumienie dla kształcenia personelu służby zdrowia i doświadczenie we współpracy z nim.

Ten sam artykuł określa również czas trwania nauki w dziedzinie położnictwa jaki potrzebny jest, aby dyplom został uznany w innym państwie. Kształcenie powinno obejmować:

- albo kurs położnictwa w pełnym wymiarze godzin obejmujący co najmniej trzy lata nauki teoretycznej i praktycznej, dostępny dla osób, które ukończyły co najmniej 10 lat kształcenia ogólnego;

<sup>12</sup> OJ L 33, 1980, s. 1

<sup>13</sup> OJ L 33, 1980, s. 8

- albo kurs położnictwa w pełnym wymiarze godzin trwający co najmniej 18 miesięcy, dostępny dla osób posiadających dyplom, świadectwo lub inny dokument potwierdzający posiadanie formalnych kwalifikacji pielęgniarek odpowiedzialnych za opiekę ogólną;
- albo co najmniej dwuletni okres kształcenia zawodowego (3600 godzin) w przypadku posiadania kwalifikacji pielęgniarskiej odpowiedzialnego za opiekę ogólną;
- albo co najmniej 3-letni okres kształcenia zawodowego, poprzedzony nabyciem wiedzy ogólnej, na poziomie uprawniającym do podjęcia studiów oraz odbycie dwuletniej praktyki w szpitalu lub instytucji stale świadczącej usługi położnicze, poświadczonej przez właściwe władze.

## **Architekt**

*Dyrektywa 85/384/EWG z dnia 10.06.1985 w sprawie wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych poświadczeń kwalifikacji zawodowych w dziedzinie architektury<sup>14</sup>.*

W odróżnieniu od pozostałych zawodów regulowanych dyrektywami sektorowymi w przypadku zawodu architekta nie dokonano w prawie wspólnotowych harmonizacji zasad kształcenia architektów. W w/w dyrektywie wskazano jedynie minimalny wzorzec wykształcenia, którego spełnienie zobowiązuje do wzajemnego uznania dyplomu i kwalifikacji w tym zawodzie.

Kształcenie w zawodzie architekta dla celów uznania zdobytych kwalifikacji powinno mieć formę studiów wyższych, których zasadniczym przedmiotem jest architektura (art.3 dyrektywy). W programie studiów powinna zostać zachowana równowaga pomiędzy teoretycznymi i praktycznymi aspektami kształcenia w dziedzinie architektury oraz zapewnione nabycie:

- umiejętności tworzenia projektów architektonicznych spełniających wymogi zarówno estetyczne, jak i techniczne;
- odpowiedniej znajomości historii i teorii architektury oraz sztuk pokrewnych, technologii i nauk humanistycznych;
- wiedzy na temat sztuk pięknych, która ma wpływ na jakość projektu architektonicznego;
- odpowiedniej znajomości urbanistyki, projektowania oraz umiejętności niezbędnych w procesie projektowania;
- zrozumienia związku ludzi z obiektami budowlanymi oraz obiektów budowlanych ze środowiskiem naturalnym, a także potrzeby dostosowania obiektów budowlanych i przestrzeni pomiędzy nimi do potrzeb człowieka;
- zrozumienia zawodu architekta oraz jego roli w społeczeństwie, w szczególności przy przygotowywaniu koncepcji projektów, które uwzględniają czynniki społeczne;
- zrozumienia metod gromadzenia informacji i przygotowywania koncepcji projektu;
- zrozumienia problemów konstrukcyjnych, budowlanych i inżynierskich związanych z projektowaniem budynków;
- odpowiedniej wiedzy z zakresu fizyki i technologii oraz o funkcji obiektów budowlanych, umożliwiającej stworzenie w ich wnętrzu odpowiedniego komfortu i zapewniającej ochronę przed niekorzystnym działaniem czynników atmosferycznych;

---

<sup>14</sup> OJ L 223/15

- niezbędnych umiejętności w zakresie projektowania w celu spełnienia wymogów użytkowników obiektów budowlanych, biorąc pod uwagę ograniczenia finansowe i przepisy budowlane;
- odpowiedniej znajomości gałęzi przemysłu, organizacji, przepisów i postępowania stosowanych przy realizacji projektu i łączeniu projektów w jeden proces planowania.

Zgodnie z art. 4 dyrektywy, kształcenie i szkolenie muszą spełniać warunki i wymogi wskazane powyżej, a także następujące warunki:

- całkowity okres kształcenia i szkolenia powinien wynosić co najmniej cztery lata studiów w pełnym wymiarze godzin w szkole wyższej lub porównywalnej placówce oświatowej albo sześć lat nauki w szkole wyższej lub porównywalnej placówce oświatowej, z których co najmniej trzy lata są studiami w pełnym wymiarze godzin;
- kształcenie i szkolenie powinny być zakończone pomyślnym zdaniem egzaminu.

Przedstawione powyżej warunki odnoszące się do charakteru kształcenia (poziom uniwersytecki), architektura jako zasadniczy profil kształcenia, długość kształcenia oraz zakres nabytych w jego trakcie umiejętności muszą być spełnione łącznie aby podlegały uznaniu na terytorium Państw Członkowskich.

### **Adwokaci/Prawnicy**

*Dyrektywa 77/249/EWG z dnia 22.03.1977 ułatwiająca korzystanie przez prawników z zasady swobody świadczenia usług<sup>15</sup>.*

*Dyrektywa 98/5/WE z dnia 16.02.1998 mająca na celu ułatwienie wykonywania zawodu prawnika w Państwie Członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych. (zmienia dyrektywę 77/249/EWG)*

W odróżnieniu od dyrektyw sektorowych w przedstawionych dotychczas zawodach, akty prawne odnoszące się do zawodu prawnika nie mają na celu harmonizacji minimalnego poziomu kształcenia, a jedynie ułatwienie świadczenia usług prawniczych. W pełni wykwalifikowany prawnik w danym Państwie Członkowskim może od zaraz wystąpić o uznanie swego dyplomu w celu prowadzenia działalności gospodarczej w innym Państwie Członkowskim, aby wykonywać tam zawód prawnika zgodnie z zawodowym tytułem obowiązującym w tym Państwie Członkowskim, zgodnie z dyrektywą Rady 89/48/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie ogólnego systemu uznawania dyplomów ukończenia studiów wyższych, przyznawanych po ukończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego trwających co najmniej trzy lata<sup>16</sup>.

Zgodnie z art.1 dyrektywy 98/5/WE celem regulacji w niej opisanych jest ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika pracującego na własny rachunek lub jako pracownik najemny w Państwie Członkowskim innym niż to, w którym zostały zdobyte kwalifikacje zawodowe. Każdy prawnik ma prawo do stałego wykonywania działalności w każdym innym Państwie Członkowskim posługując się tytułem zawodowym uzyskanym w kraju macierzystym. W szczególności do zakresu tej działalności należy zaliczyć: udzielanie konsultacji prawnych wchodzących w zakres prawa Państwa Członkowskiego swego pochodzenia, prawa wspólnotowego, prawa międzynarodowego i prawa przyjmującego Państwa Członkowskiego. W każdym przypadku przestrzega on zasad procedury mającej zastosowanie w sądach krajowych.

<sup>15</sup> OJ L 78, 1977, s.17

<sup>16</sup> OJ L 19 z 24.01.1989, str.16.

Zgodnie z art. 8 w/w dyrektywy prawnik może również wykonywać swój zawód na terytorium innego Państwa Członkowskiego nie tylko samodzielnie prowadząc działalność, ale również zatrudniając się na podstawie umowy o pracę: „Prawnik zarejestrowany w przyjmującym Państwie Członkowskim posługując się tytułem zawodowym uzyskanym w kraju macierzystym może wykonywać swój zawód prawnika za wynagrodzeniem u innego prawnika, w zespole lub spółce prawniczej lub też w przedsiębiorstwie państwowym czy prywatnym, o ile przyjmujące Państwo Członkowskie pozwala na to prawnikom zarejestrowanym posługującym się tytułem zawodowym obowiązującym w tym Państwie Członkowskim.”

\* \* \*

### **Nowelizacja dyrektyw ogólnych i sektorowych – dyrektywa SLIM 2001/19/WE (Simpler Legislation for the Internal Market )**

Głównym celem dyrektywy SLIM jest uproszczenie regulacji unijnych w dziedzinie uznawania kwalifikacji zawodowych. Nowelizuje ona zarówno dyrektywy ogólne jak i sektorowe. Zmiany wprowadzone tą dyrektywą obejmują przede wszystkim najlepszą praktykę w stosowaniu omówionych powyżej dyrektyw ogólnych i sektorowych.

Do najważniejszych zmian wprowadzonych do dotychczasowego systemu uznawania kwalifikacji należy zaliczyć:

- *Wyrównywanie różnic związanych z uzyskanym doświadczeniem*: zmiana ta odnosi się do dyrektyw ogólnych (89/48/EWG, art. 4 oraz 92/51, art. 4, 5 i 7). Chodzi tu o sytuacje, w których w przypadku stwierdzenia różnic w szkoleniu wnioskodawcy żąda się od niego przystąpienia do testu kwalifikacji lub odbycia stażu adaptacyjnego. Nim państwo przyjmujące wystąpi z takim żądaniem, powinno najpierw zbadać (zgodnie z dyrektywą SLIM) czy wiedza zdobyta przez wnioskodawcę poprzez doświadczenie zawodowe w danej dziedzinie nie wyrównuje różnic w kształceniu;
- *Obowiązek informowania przez Państwo Członkowskie o zmianach w systemach kształcenia*: zmiana ta odnosi się do dyrektyw sektorowych. Konkretnie chodzi tu o sytuację, kiedy osoba ubiegająca się o uznanie, posiada kwalifikacje zawodowe w zakresie regulowanym dyrektywami sektorowymi, które zdobyła w Państwie Członkowskim, a które nie są wymienione w danej dyrektywie sektorowej. Aby uniknąć w/w sytuacji Państwa Członkowskie zostały zobligowane do informowania Komisji Europejskiej o wszelkich krajowych regulacjach prawnych, które przyjmują w zakresie przyznawania dyplomów, świadectw oraz innych dokumentów potwierdzających zdobyte kwalifikacje. Informacje te są później umieszczane w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich z podaniem nazw przyjętych przez Państwa Członkowskie kwalifikacji oraz odpowiadających im tytułów zawodowych;
- *Wprowadzenie pojęcia „kształcenia ustawicznego” do dyrektyw sektorowych dotyczących zawodu lekarza i dentysty*: ustawodawca europejski uznał, że oba te zawody wymagają od wykonujących je osób ciągłego aktualizowania swojej wiedzy (wiąże się to z ogromnym postępem technologicznym i naukowym w obu dziedzinach). Aktualizowanie tej wiedzy zdefiniowano jako kształcenie ustawiczne. Nowela wprowadzona dyrektywą SLIM, polega w tym przypadku na tym, że przy ocenie kwalifikacji w w/w zawodach Państwa Członkowskie muszą brać pod uwagę także odbyte przez osoby wnioskujące o uznanie kształcenie ustawiczne;
- *Uznanie kwalifikacji nie wymienionych w dyrektywach sektorowych*: zgodnie z tą zmianą dokumenty poświadczające zdobyte kwalifikacje, a które nie zostały wymienione w dyrektywach sektorowych będą uznane, jeżeli towarzyszyć im będzie

- zaświadczenie wydane przez Państwo Członkowskie, że uznaje je ono za równoważne z tymi, które zostały wymienione w dyrektywach;
- *Uznanie kwalifikacji uzyskanych w państwie trzecim:* jeżeli Państwo Członkowskie uznało kwalifikacje nabyte przez obywatela w państwie trzecim, to pozostałe Państwa Członkowskie również powinny je uznać. Czas na wydanie decyzji o uznaniu wynosi w tym przypadku 3 miesiące;
  - *Ustanowienie prawa do odwołania się w przypadku odrzucenia wniosku o uznanie:* dyrektywa SLIM wprowadziła jednakowy zapis do wszystkich dyrektyw sektorowych w odniesieniu do w/w sytuacji. Ma on następujące brzmienie: „W przypadku odrzucenia wniosku, Państwa Członkowskie należycie przedstawią powody swoich decyzji w sprawie wniosków o uznanie dyplomów, świadectw i innych dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą. Osoby składające wnioski będą mieć prawo do odwołania się do sądów na mocy prawa krajowego. Prawo do odwołania obowiązuje również w przypadku niepodjęcia decyzji w przewidzianym okresie”.

## **5. PROCEDURA UZNAWANIA KWALIFIKACJI NABYTYCH W POLSCE W POZOSTAŁYCH PAŃSTWACH UE.**

### **Uwagi ogólne**

Z przedstawionego powyżej opisu poszczególnych dyrektyw ogólnych i sektorowych jasno wynika, że są one instrumentami prawnymi, które pozwalają administracjom Państw Członkowskich na wydawanie decyzji uznających posiadanie przez obywateli innych Państw Członkowskich kwalifikacji niezbędnych do wykonywania określonych zawodów. Regulacje o uznawaniu kwalifikacji dotyczą wszystkich krajów Unii Europejskiej oraz Norwegii, Islandii i Lichtensteinu, a także Szwajcarii. Procedura uznawania musi zostać przeprowadzona w każdym kraju oddzielnie. Nie można jedną decyzją uznać kwalifikacji na terenie wszystkich państw.

Polak, który chciałby wykonywać swój zawód w innym państwie musi złożyć wniosek do właściwego urzędu w danym państwie. Wniosek może dotyczyć tylko jednego, określonego zawodu. Oczywiście można jednocześnie złożyć takie wnioski w kilku państwach, jak też kilka wniosków w jednym państwie dla uznania kilku zawodów (kwalifikacji).

Obywatel Polski składający wniosek musi być w pełni uprawniony do wykonywania zawodu w Polsce. Oznacza to, że nie może starać się o uznanie swoich kwalifikacji osoba, która nie spełnia jeszcze wszystkich wymagań w Polsce, nawet jeżeli spełnia już wszystkie wymagania kraju, w którym ten zawód zamierza wykonywać.

W każdym z Państw Członkowskich działa ośrodek informacji o kwalifikacjach zawodowych i uznawalności wykształcenia, do którego mogą zwracać się pracodawcy i pracownicy. Jeżeli władze kraju goszczącego odmówią uznania kwalifikacji, aplikantowi przysługuje odwołanie zgodnie z zasadami prawa administracyjnego danego kraju. Władze mogą zażądać tłumaczenia na język urzędowy danego kraju przedstawianych dokumentów, a także tłumaczenia dokonane przez tłumacza przysięgłego. Władze powinny podjąć decyzję w ciągu 4 miesięcy od otrzymania kompletnego wniosku. Władze uprawnione są także do pobierania opłat za uznanie kwalifikacji. Ich wysokość musi wynikać z kosztów postępowania i nie może być wygórowana (adresy uprawnionych instytucji w poszczególnych państwach zamieszczone zostały w dalszych rozdziałach). Należy również pamiętać, że w przypadku zawodów, w których kształcenie zostało skoordynowane na poziomie

wspólnotowym (są to zawody regulowane dyrektywami sektorowymi) uznanie kwalifikacji następuje automatycznie. Nie zwalnia to jednak wnioskodawcy z obowiązku złożenia dokumentów we właściwym dla uznania kwalifikacji urzędzie.

## **Procedury w Polsce**

W tej części opisane zostaną procedury, jakie należy dopełnić w Polsce, nim złoży się wniosek o uznanie kwalifikacji w innym kraju UE.

Możliwość posługiwania się w innych Państwach Członkowskich polskimi dokumentami poświadczającymi zdobyte kwalifikacje zawodowe sprawia, że polskie dyplomy, świadectwa kwalifikacji itp. zostają wprowadzone do obrotu prawnego z zagranicą. W takiej sytuacji konieczna jest ich wcześniejsza legalizacja w kraju.

Procedury legalizacji oraz instytucje jej dokonujące są różne w zależności od zawodu. Znaczną część zawodów objętych regulacjami dyrektyw ogólnego systemu uznawania kwalifikacji stanowią zawody rzemieślnicze.

Podstawowymi dokumentami, które mają zostać przez rzemieślnika zalegalizowane są świadectwa czeladnicze i dyplomy mistrzowskie. Instytucjami uprawnionymi do ich wydawania są Izby Rzemieślnicze lub Państwowe Komisje Egzaminacyjne działające przy Kuratoriach Oświaty. W przypadku zawodów rzemieślniczych obowiązkowi legalizacji mogą również podlegać świadectwa szkół średnich, zawodowych i techników. W zależności od tego, która z wymienionych instytucji wydała dokument potwierdzający kwalifikacje zawodowe, różne będą procedury legalizacji.

W przypadku świadectw czeladniczych i dyplomów mistrzowskich wydanych przez Izby Rzemieślnicze procedura legalizacji przebiega w trzech etapach:

**I etap:** Izba Rzemieślnicza, która wydała dokument potwierdza jego autentyczność na podstawie czeladniczej lub mistrzowskiej księgi wieczystej. Adresy poszczególnych Izb Rzemieślniczych dostępne są na stronie Związku Rzemiosła Polskiego: [http://www.zrp.pl/o\\_rzemiosle/struktura.asp](http://www.zrp.pl/o_rzemiosle/struktura.asp)

**II etap:** z potwierdzeniem uzyskanym we właściwej Izbie Rzemieślniczej, która wydała dokument, należy się zgłosić do Związku Rzemiosła Polskiego, który potwierdzi prawidłowość wydania poświadczenia autentyczności przez Izbę Rzemieślniczą. *Związek Rzemiosła Polskiego, ul. Miodowa 14, Warszawa, tel. (022) 5044203 lub (022) 5044397, e-mail: oswiata@zrp.pl*

**III etap:** potwierdzenie w/w dokumentów w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. *Wydział Legalizacji Dokumentów, ul. Tyniecka 15/17, Warszawa, tel. (022) 5239000.*

W przypadku świadectw czeladniczych i dyplomów mistrzowskich wydanych przez Państwowe Komisje Egzaminacyjne przy Kuratoriach Oświaty procedura legalizacji przebiega w dwóch etapach:

**I etap:** Kuratorium Oświaty, które nadzorowało pracę Komisji Egzaminacyjnej potwierdza autentyczność dokumentu. Adresy Kuratoriów znajdują się na stronie: [http://www.menis.gov.pl/menis\\_pl/linki/kuro-p.php](http://www.menis.gov.pl/menis_pl/linki/kuro-p.php)

**II etap:** poświadczony przez właściwe Kuratorium dokument potwierdzamy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. *Wydział Legalizacji Dokumentów, ul. Tyniecka 15/17, Warszawa, tel. (022) 5239000.*

W przypadku świadectw szkół średnich, zawodowych i techników procedura legalizacji przebiega w dwóch etapach:

**I etap:** Kuratorium Oświaty, które nadzorowało szkołę potwierdza autentyczność dokumentu. Adresy Kuratoriów są na stronie: [http://www.menis.gov.pl/menis\\_pl/linki/kuro-p.php](http://www.menis.gov.pl/menis_pl/linki/kuro-p.php)



**II etap:** poświadczony przez właściwe Kuratorium dokument potwierdzamy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. *Wydział Legalizacji Dokumentów, ul. Tyniecka 15/17, Warszawa, tel. (022) 5239000.*

We wszystkich trzech opisanych powyżej przypadkach formalności związanych z legalizacją może dokonywać właściciel dokumentu lub osoba przez niego upoważniona. Dla ważności upoważnienia nie jest konieczne zachowanie formy pisemnej.

W pozostałych zawodach regulowanych objętych ogólną procedurą uznawania kwalifikacji, instytucją odpowiedzialną za legalizację dokumentów niezbędnych do uznania będzie Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu oraz właściwe dla branży ministerstwa. W tym wypadku dokumentami legalizowanymi do obrotu prawnego z zagranicą są wyłącznie dyplomy ukończenia studiów, świadectwa stwierdzające ukończenie studiów poddyplomowych, dyplomy nadania stopni naukowych, zaświadczenia o ukończeniu studiów. Pozostałe dokumenty legalizuje uczelnia, która je wydała.

Zalegalizowane w odpowiednim ministerstwie dokumenty należy przetłumaczyć u tłumacza przysięgłego, a następnie zalegalizować w Departamencie Konsularnym Ministerstwa Spraw Zagranicznych ul. Tyniecka 15/17, Warszawa oraz w konsulacie kraju, w którym dokumenty mają zostać poddane procedurze legalizacji.

Adresy właściwych dla dokonania legalizacji ministerstw:

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu  
Departament Szkolnictwa Wyższego  
Al. Szucha 25,00-918 Warszawa  
tel. (022) 6280461  
tel. (022) 6297241

Ministerstwo Zdrowia (akademie medyczne),  
ul. Miodowa 15  
00-952 Warszawa  
tel. (022) 6349600

Ministerstwo Kultury (szkoły średnie i wyższe artystyczne),  
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17  
00-071 Warszawa  
tel. (022) 4210100

Ministerstwo Obrony Narodowej (uczelnie wojskowe),  
ul. Klonowa 1  
00-909 Warszawa  
tel. (022) 6280031 do 34  
fax (022) 8455378

Ministerstwo Infrastruktury (wyższe szkoły morskie),  
ul. Chałubińskiego 4/6  
00-928 Warszawa  
tel. (022) 6301000

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (szkoły służb publicznych)  
ul. Stefana Batorego 5  
02-591 Warszawa

tel. (022) 6212020

Sekretariat Episkopatu Polski (uczelnie i szkoły prowadzone przez Kościół Katolicki).  
Skwer Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego 6  
01-015 Warszawa  
tel. (022) 8389251 do 55

Informacji dotyczących wydawania zaświadczeń o posiadanych kwalifikacjach zawodowych oraz procedurze legalizacji dokumentów w zawodach regulowanych dyrektywami sektorowymi, udzielają właściwe organizacje zawodowe. Adresy dla poszczególnych zawodów zamieszczono poniżej.

### **Adwokat**

Okręgowe Rady Adwokackie  
Lista z adresami na stronie: <http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/files/adwokaci.pdf>

### **Architekt**

Ministerstwo Infrastruktury  
Departament Architektury i Budownictwa  
ul. Chałubińskiego 4/6  
00-928 Warszawa  
tel. (022) 6301000  
fax (022) 6301116  
e-mail: [info@mi.gov.pl](mailto:info@mi.gov.pl)  
<http://www.mi.gov.pl>

Krajowa Rada Izby Architektów  
Ul. Foksal 2  
00-366 Warszawa  
tel. (022) 8278514  
tel./fax (022) 8276242  
e-mail: [izba@izbaarchitektow.pl](mailto:izba@izbaarchitektow.pl)  
<http://izbaarchitektow.pl>

### **Farmaceuta**

Naczelna Rada Aptekarska  
ul. Długa 16  
00-238 Warszawa  
tel. (022) 6350670  
e-mail: [nia@nia.org.pl](mailto:nia@nia.org.pl)  
<http://www.nia.org.pl>

### **Lekarz ogólny**

Koordinator Naczelna Izba Lekarska  
Naczelna Izba Lekarska  
ul. Sobieskiego 110

00-764 Warszawa  
tel. (022) 8515115  
e-mail: sekretariat@hipokrates.org  
<http://www.nil.org.pl>  
Adresy 24 okręgowych izb lekarskich na stronie:  
<http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/files/izblek.pdf>

### **Stomatolog**

Naczelna Izba Lekarska  
ul. Sobieskiego 110  
00-764 Warszawa  
tel. (022) 8515115  
e-mail: sekretariat@hipokrates.org  
<http://www.nil.org.pl>  
Adresy 24 okręgowych izb lekarskich znajdują się na stronie:  
<http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/files/izblek.pdf>

### **Weterynarz**

Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna  
Al. Przyjaciół 1  
00-560 Warszawa  
tel. (022) 6289335  
e-mail: vetpol@vetpol.org.pl  
<http://www.vetpol.org.pl>

### **Pielęgniarka**

Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych  
Al. Ujazdowskie 22  
00-478 Warszawa  
tel. (022) 6283493  
e-mail: izba@izbapiel.org.pl  
<http://www.izbapiel.org.pl>  
Adresy 45 okręgowych rad pielęgniarek i położnych na stronie:  
<http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/files/izbpiel.pdf>

### **Położna**

Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych  
Al. Ujazdowskie 22  
00-478 Warszawa  
tel. (022) 6283493  
e-mail: izba@izbapiel.org.pl  
<http://www.izbapiel.org.pl>  
Adresy 45 okręgowych rad pielęgniarek i położnych na stronie:  
<http://www.buwiwm.edu.pl/eu/public/files/izbpiel.pdf>

Po przygotowaniu i legalizacji dokumentów w kraju kolejnym etapem jest dopełnienie formalności w kraju docelowego zatrudnienia. Jak już wcześniej wspomniano w każdym Państwie Członkowskim procedury uznawania dyplomów i kwalifikacji przeprowadzane są indywidualnie przez uprawnione instytucje. Uznanie odbywa się w oparciu o reguły zawarte w dyrektywach ogólnych i sektorowych i w związku z tym przebiegają w każdym Państwie Członkowskim analogicznie. Poniżej przykłady procedur uznawania w Holandii, Szwecji oraz na Węgrzech.

### **Procedura uznawania kwalifikacji w Holandii**

Podjęcie pracy w zawodzie regulowanym wymaga złożenia podania o uznanie kwalifikacji zawodowych do instytucji odpowiedzialnej za daną branżę. Typ instytucji uzależniony jest od rodzaju zawodu. Przeważnie jest to ministerstwo, ale może być również organizacja branżowa, lub agencja, której ministerstwo przekazało kompetencje w tym zakresie. Lista instytucji odpowiedzialnych za poszczególne zawody w Holandii znajduje się pod adresem <http://www.professionalrecognition.nl/responsible.html> (patrz: rozdział 7).

Procedura uznania kwalifikacji rozpoczyna się od momentu dostarczenia wszystkich wymaganych dokumentów. Jakże to dokumenty, zależy od zawodu i kraju, a decyzję w tym zakresie podejmuje instytucja odpowiedzialna za wydawanie orzeczeń o uznaniu kwalifikacji. Ogólnie rzecz ujmując, potrzebne są następujące dokumenty: wypełniony formularz podania (z reguły w języku urzędowym kraju przyjmującego), dokument tożsamości, oraz poświadczona kopia dyplomu wraz z tłumaczeniem. Inne dokumenty, które mogą być wymagane, to poświadczenie praktyki, doświadczenia zawodowego, świadectwo zdrowia, czy też zaświadczenie o niekaralności. Tłumaczenie dokumentów również może być wymagane. Procedura trwa do czterech miesięcy. Instytucja rozpatrująca podanie może wydać 3 orzeczenia:

**1. Wydanie pozwolenia na wykonywanie zawodu regulowanego.** Dyplom osoby ubiegającej się jest zaakceptowany, jako porównywalny do dyplomów wydawanych w kraju przyjmującym.

**2. Pozwolenie może być wydane po spełnieniu dodatkowych warunków.** Jeśli program studiów różnił się od programu w kraju przyjmującym, w czasie lub w treści, osoba ubiegająca się o uznanie kwalifikacji musi:

- wykazać się wystarczającym doświadczeniem zawodowym, co zrekompensuje krótszy czas studiowania;
- przejść okres adaptacyjny lub zdać test sprawdzający, który wykaże, że inny zakres merytoryczny programu studiów nie ma wpływu na kompetencje.

**3. Brak pozwolenia.** Osoba ubiegająca się o uznanie kwalifikacji nie ma wykształcenia czy przeszkolenia do wykonywania zawodu, bądź kwalifikacje te zostały nabyte na takim poziomie, który nie pozwala na zastosowanie mechanizmu uznawania kwalifikacji.

Jeśli zawód jest regulowany w kraju przyjmującym, ale nie jest w kraju, w którym kwalifikacje zostały nabyte, osoba składająca podanie może zostać poproszona o udokumentowanie wystarczającego doświadczenia zawodowego zanim instytucja rozpatrzy sprawę. Instytucja rozpatrująca podanie musi wraz z decyzją przedstawić jej uzasadnienie. Musi również wskazać możliwości odwołania się. Osoba niezadowolona z decyzji może się odwołać do sądu apelacyjnego. Instytucja uznająca kwalifikacje może pobierać opłaty pokrywające koszty procedury. Wysokość tej opłaty musi być proporcjonalna do nakładu pracy.

Szczegółowych informacji udziela również NUFFIC Centre for International Recognition and Certification, e-mail: iras@nuffic.nl oraz COLO International Credential Evaluation Section e-mail: idw@colo.nl, <http://www.professionalrecognition.nl/netherlands.html>

### **Procedura uznawania kwalifikacji w Szwecji.**

Podanie o uznanie kwalifikacji zawodowych w Szwecji powinno być przesłane do odpowiedniej instytucji zajmującej się daną profesją (patrz: rozdział 7). Instytucja rozpatrująca podanie wymaga następujących dokumentów:

- kopii dyplomów, oraz ich poświadczonych tłumaczeń na język szwedzki;
- dokumentów poświadczających doświadczenie zawodowe;
- certyfikatu wydanego przez odpowiednią instytucję, poświadczającego prawo do wykonywania zawodu w państwie pochodzenia (jeśli ta profesja jest zawodem regulowanym w tym państwie);

W ciągu czterech miesięcy powinna być udzielona jedna z poniższych odpowiedzi:

**1. Wydanie pozwolenia na wykonywanie zawodu regulowanego.** Daje to również prawo do posługiwania się tytułem zawodowym używanym w danym zawodzie w Szwecji. Jeśli zawód regulowany jest przez organizację branżową, w której członkostwo zostało przyznane, można używać tylko tytułu używanego przez tę organizację.

**2. Pozwolenie może być wydane po spełnieniu dodatkowych warunków.**

- Jeśli zawód nie jest regulowany w kraju pochodzenia, to mimo, iż wykształcenie uznane jest za porównywalne z wykształceniem uzyskiwanym w Szwecji, wymagane jest przynajmniej 2-letnie doświadczenie w pracy na pełnym etacie w zawodzie. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy szkolenie prowadzące do uzyskania kwalifikacji jest regulowane w kraju pochodzenia – wtedy nie wymaga się 2-letniego doświadczenia zawodowego;
- Jeśli studia/szkolenie dla danego zawodu w kraju pochodzenia jest krótsze o więcej niż rok w porównaniu do Szwecji, może być wymagane doświadczenie w danym zawodzie do 4 lat;
- Jeśli studia/szkolenie w kraju pochodzenia różnią się znacząco w treści od tychże w Szwecji lub zawód wymaga specyficznej wiedzy szwedzkiego prawa i regulacji – może być wymagane zdanie testu sprawdzającego wiedzę lub odbycie stażu adaptacyjnego (maksymalnie 3 lata) w Szwecji, przy czym to osoba ubiegająca się o uznanie kwalifikacji wybiera między testem i stażem, z wyjątkiem sytuacji, gdy zawód wymaga znajomości prawa i przepisów (zawody prawnicze) – decyduje instytucja. Szwedzka instytucja nie może wymagać dodatkowego kształcenia ani kursów.

**3. Brak pozwolenia** Studia/szkolenie w kraju pochodzenia różnią się w zbyt dużym stopniu od tych w Szwecji pod względem czasu. Dostęp do wykonywania zawodu jest wtedy uniemożliwiony, tak jakby uzyskane kompetencje dotyczyły zupełnie innego zawodu (mimo takiej samej nazwy). W tej sytuacji składający podanie musi zaakceptować wymogi, które mogą oznaczać uzupełniające kształcenie lub szkolenie.

Decydującym czynnikiem są kwalifikacje zawodowe – jeśli w różnych krajach są one uzyskiwane na różnych poziomach nauczania, ale ich rezultatem jest ten sam poziom przygotowania do wykonywania zawodu, powinny one zostać uznane przez państwo przyjmujące. Instytucja rozpatrująca podanie musi swoją odpowiedź odpowiednio uzasadnić, w szczególności w przypadku decyzji odmownej. Od tej decyzji można składać odwołanie do szwedzkiego sądu okręgowego (tingsrätt). Opłaty urzędowe wynoszą średnio od 100 do 300 EUR w zależności od profesji.

Szczegółowych informacji udzieli instytucja rozpatrująca podanie, lub Narodowa Agencja Szkolnictwa Wyższego (Högskoleverket <http://www.hsv.se>, e-mail: [hsv@hsv.se](mailto:hsv@hsv.se))

### **Uznawanie kwalifikacji na Węgrzech.**

Jeśli zawód nie jest regulowany na Węgrzech, nie ma konieczności uzyskiwania certyfikatu uznania kwalifikacji przez władze, jednak pracodawcy mogą takiego dokumentu wymagać. Kwalifikacje zawodowe uznawane są przez ministerstwo wyznaczone w dekrety, który wskazuje również wymogi dotyczące danego zawodu.

W przypadku gdy zawód, który chcemy wykonywać jest regulowany na Węgrzech należy przeprowadzić procedurę uznawania kwalifikacji przez odpowiedni urząd. Lista tych urzędów dostępna jest wraz z listą zawodów regulowanych. Wyróżniamy dwie kategorie zawodów regulowanych. Pierwsza kategoria zawiera tylko następujące 7 zawodów: lekarz, dentysta, farmaceuta, pielęgniarka, położna, weterynarz oraz architekt. Zawody te regulowane są przez dyrektywy sektorowe UE. Dyrektywy te zapewniają automatyczne uznawanie kwalifikacji, gdyż wymogi dotyczące tych zawodów zostały ujednolicone we wszystkich Państwach Członkowskich. W tych przypadkach sprawdzane jest jedynie czy kandydat spełnia wszystkie wymogi pozwalające wykonywać ten zawód w kraju pochodzenia. Automatyczne uznawanie kwalifikacji nie oznacza, że wykonywanie tego zawodu nie wiąże się ze spełnieniem dodatkowych warunków (np. zaświadczenie o niekaralności, świadectwo zdrowia itp.) Druga kategoria to zawody regulowane na Węgrzech, nie wymienione w pierwszej kategorii. Ich uznawanie przeprowadza się w ramach ogólnego systemu uznawania kwalifikacji.

W każdym przypadku dokumenty muszą być przekazane do instytucji zajmującej się uznawaniem kwalifikacji w konkretnym zawodzie. Instytucja rozpatruje każdy przypadek indywidualnie. W podaniu należy wyraźnie zaznaczyć jaki regulowany zawód ma być na Węgrzech wykonywany. Osoba składająca podanie musi mieć prawo do wykonywania tego zawodu w kraju pochodzenia. W przypadku chęci wykonywania więcej niż jednego zawodu regulowanego, w każdym przypadku należy złożyć osobne podanie do odpowiedniej instytucji.

Instytucja rozpatrująca podanie może wydać jedną z trzech decyzji:

**1. Uznanie kwalifikacji.** W tym przypadku osoba składająca podanie ma pełne prawo do wykonywania danego zawodu, a ponadto może używać tytułu naukowego zarówno z kraju pochodzenia, jak i węgierskiego. Ważne jest jednak, aby wiedzieć, że uznanie kwalifikacji nie oznacza, że merytoryczny zakres zagranicznego i węgierskiego szkolenia (studiów) prowadzących do ich uzyskania jest taki sam. Nie oznacza ono również uznania równości poziomu tych kwalifikacji.

**2. Pozwolenie może być wydane po spełnieniu dodatkowych warunków.** W przypadku zauważalnych różnic w czasie lub zakresie merytorycznym szkolenia (studiów), instytucja rozpatrująca podanie może wydać dyspozycje dotyczące spełnienia dodatkowych kryteriów:

- udokumentowanego doświadczenia w wykonywaniu zawodu;
- okresu adaptacyjnego, pod nadzorem wykwalifikowanego członka danej grupy zawodowej. Maksymalnie okres ten trwać może do 3 lat, jednak możliwy jest wymóg ukończenia dodatkowych szkoleń zawodowych;
- zdania testu kompetencyjnego – teoretycznego i praktycznego egzaminu sprawdzającego wiedzę i umiejętności zawodowe. Test ten może być odpłatny, jednak opłata nie może być wyższa niż rzeczywiste koszty jego przeprowadzenia.

Osoba ubiegająca się o uznanie kwalifikacji może wybrać pomiędzy testem a okresem adaptacyjnym, z wyjątkiem zawodów, w których wymagana jest znajomość węgierskiego prawa.

**3. Brak pozwolenia.** W przypadku zbyt dużych różnic w warunkach dostępu do danego zawodu, instytucja może odmówić uznania kwalifikacji. W takim przypadku odpowiedź musi wyraźnie uzasadnić oraz musi wskazać możliwości odwołania od tej decyzji.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami opłata za przeprowadzenie procedury uznania kwalifikacji wynosi 31800 HUF, a decyzję otrzymujemy maksymalnie po 90 dniach.

Jeśli nie można określić czy zawód, który chcemy wykonywać na Węgrzech jest zawodem regulowanym, można skontaktować się z Węgierskim Centrum Informacji i Równoważności (Oktatási Minisztérium, Magyar Ekvivalencia és Információs Központ, <http://www.naric.hu>, e-mail: meik@om.hu), które działa jako narodowe centrum informacji.

## 6. PYTANIA I PRZYKŁADY<sup>17</sup>

### 1. Kto może być objęty systemem wzajemnego uznawania kwalifikacji?

Aby zostać objętym systemem uznawania kwalifikacji zawodowych należy być w pełni wykwalifikowanym do wykonywania tego zawodu w kraju pochodzenia. Termin „kraj pochodzenia” należy rozumieć jako kraj członkowski UE, w którym uzyskano kwalifikacje zawodowe (niekoniecznie ten, którego paszportem osoba się legitymuje),

*Przykład:*

*Następujące osoby będą objęte systemem: inżynier z włoskim obywatelstwem, który zdobył kwalifikacje we Włoszech; nauczyciel z obywatelstwem szwedzkim, który zdobył kwalifikacje w Szwecji; fizjoterapeuta – obywatel Francji, który zdobył kwalifikacje w Belgii; prawnik – Austriak, który uzyskał kwalifikacje w Niemczech.*

oraz chce wykonywać ten zawód w innym kraju członkowskim (określanym jako „kraj przyjmujący”).

*Przykład:*

*Włoch – inżynier, który uzyskał kwalifikacje we Włoszech i chce pracować jako inżynier w Hiszpanii; Norweg – nauczyciel, który uzyskał kwalifikacje w Norwegii i chce pracować jako nauczyciel w Wielkiej Brytanii; Francuz – fizjoterapeuta, z kwalifikacjami uzyskanymi w Belgii, chcący pracować we Francji; Austriak – prawnik, który uzyskał kwalifikacje w Niemczech, chcący pracować jako prawnik w Austrii.*

System uznawania kwalifikacji zawodowych nie ma zastosowania w sprawach czysto wewnętrznych w jednym Państwie Członkowskim. Stosuje się tylko do „emigrantów” w takim sensie, że kraj w którym ma być podjęta praca w danym zawodzie nie może być tym samym w którym uzyskano kwalifikacje – musi występować „czynnik transgraniczny”.

### 2. Czy system uznawania kwalifikacji zawodowych stosuje się do wszystkich zawodów?

Nie, stosuje się tylko do tych zawodów, które są regulowane w kraju przyjmującym, tzn. praca w tym zawodzie nie może być podjęta w tym kraju bez uzyskania określonych specyficznych kwalifikacji.

---

<sup>17</sup> Tekst jest tłumaczeniem roboczym wybranych części publikacji Komisji Europejskiej „Guide for users of the general system for the recognition of professional qualifications” DG Internal Market 2001

### **3. Co się dzieje, jeśli zawód nie jest regulowany w kraju przyjmującym?**

W takim przypadku pracę w tym zawodzie można podjąć bez dalszych formalności, bez konieczności uznania kwalifikacji zawodowych. Praca w tym zawodzie podejmowana jest wtedy na takich samych zasadach, na jakich podejmują ją obywatele państwa przyjmującego. Nie trzeba uzyskiwać żadnych certyfikatów wydanych przez jakiegokolwiek władze – ocena kwalifikacji zawodowych jest regulowana przez rynek pracy, nie jest ujęta w ramy prawne.

Jednak, nawet gdy zawód nie jest regulowany w państwie przyjmującym, może zająć sytuacja, że nadal nie będzie można podjąć pracy w danym zawodzie, gdyż dana profesja nie funkcjonuje w tym państwie jako niezależny zawód, a czynności wykonywane w ramach tego zawodu należą do innego, i są zastrzeżone dla wykwalifikowanych pracowników w „tym innym” zawodzie. W takim przypadku system uznawania kwalifikacji nie ma zastosowania.

#### *Przykład:*

*wykwalifikowany w jednym państwie psychoterapeuta nie może wykonywać swojego zawodu w państwie, w którym psychoterapia nie jest osobnym zawodem, lecz należy do zawodów medycznych i jest zastrzeżona dla psychiatrów.*

### **4. Co się dzieje, gdy zawód jest regulowany w kraju przyjmującym i jest objęty systemem uznawania kwalifikacji zawodowych?**

W celu umożliwienia wykonywania tego zawodu należy uzyskać uznanie kwalifikacji zawodowych od instytucji/władzy która jest w tym kraju odpowiedzialna za przyjmowanie i rozpatrywanie podań dotyczących uznania kwalifikacji w danym zawodzie.

### **5. Czy powinno ubiegać się o uznanie kwalifikacji zawodowych w celu podjęcia pracy w jakimkolwiek zawodzie regulowanym, czy aby „w ogóle móc pracować”?**

Podanie musi być złożone w związku z planowanym podjęciem pracy w konkretnym regulowanym zawodzie. Osoba ubiegająca się o uznanie kwalifikacji w zawodzie regulowanym musi mieć pełne kwalifikacje do wykonywania tego zawodu w kraju pochodzenia. W przypadku chęci wykonywania więcej niż jednego zawodu regulowanego należy złożyć oddzielne podania, gdyż mogą one być rozpatrywane przez różne władze/instytucje.

#### *Przykłady:*

*1. Ogólny system będzie stosowany w przypadku kogoś w pełni wykwalifikowanego jako agent nieruchomości w Hiszpanii, chcącego wykonywać ten zawód we Francji. Nie będzie jednak stosowany w przypadku gdy ta osoba będzie chciała pracować we Francji jako np. prawnik.*

*2. Ogólny system będzie zastosowany w przypadku osoby wykwalifikowanej w Hiszpanii w zawodzie pracownika socjalnego oraz psychologa, chcącej pracować w tych zawodach we Francji, jednak muszą być złożone osobne podania do osobnych instytucji zajmujących się tymi zawodami.*

### **6. Które kwalifikacje zawodowe są objęte ogólnym systemem uznawania kwalifikacji zawodowych?**

Te, które zostały uzyskane po ukończeniu kształcenia zawodowego i/lub szkoleń, które uprawniają do wykonywania danego zawodu w kraju pochodzenia. Kwalifikacje te mogą być nabyte po ukończeniu teoretycznego i praktycznego kształcenia na poziomie podstawowym, średnim lub wyższym. Jeśli w kraju pochodzenia oprócz nauki należy również odbyć staż w danym zawodzie, należy go odbyć, aby zostać objętym ogólnym systemem.



*Przykłady:*

*1. W niektórych krajach członkowskich prawnicy, oprócz wyższego wykształcenia muszą również zdać dodatkowe egzaminy oraz ukończyć pewien okres stażu zawodowego. W tym przypadku, aby ich kwalifikacje zostały objęte systemem, muszą zaliczyć wszystkie te elementy.*

*2. W niektórych krajach członkowskich inżynierowie, oprócz wyższego wykształcenia muszą również odbyć okres stażu zawodowego pod nadzorem osoby wykwalifikowanej, uzupełnianego przez dodatkowe kursy oraz egzamin. W tym przypadku, aby ich kwalifikacje zostały objęte systemem, muszą oni zaliczyć wszystkie te elementy.*

*3. Podobnie w większości Państw Członkowskich zawód nauczyciela wymaga ukończenia studiów w kierunku konkretnego przedmiotu, uzupełnionych podyplomowym wykształceniem w zakresie pedagogiki. Podanie o uznanie kwalifikacji przez ogólny system jest możliwe tylko po spełnieniu każdego z tych kryteriów.*

### **7. Czy kwalifikacje zawodowe będą uznane automatycznie?**

Nie. Ogólny system nie przewiduje automatycznego uznania kwalifikacji zawodowych uzyskanych w innym Państwie Członkowskim. W każdym przypadku należy złożyć podanie, o uznanie kwalifikacji w konkretnym, jasno określonym zawodzie. Podanie to będzie rozpatrywane indywidualnie przez odpowiednią instytucję.

### **8. Jak działa ogólny system uznawania kwalifikacji?**

Podanie o uznanie kwalifikacji jest rozpatrywane indywidualnie przez odpowiednią instytucję, kompetentną w danej dziedzinie. Z reguły, jeśli osoba ubiegająca się o uznanie kwalifikacji w kraju przyjmującym posiada pełne kwalifikacje do wykonywania danego zawodu w kraju pochodzenia, będą one uznane. Jednak zanim taka decyzja zostanie wydana, instytucja rozpatrująca podanie porówna ukończone przez składającego podanie kształcenie, praktykę zawodową itp. zdobyte w kraju pochodzenia z tymi wymaganymi w kraju przyjmującym. Jeśli przygotowanie do zawodu w obu krajach będzie zawierało zauważalne różnice zarówno w czasie trwania, jak i w zawartości merytorycznej, uznanie kwalifikacji może być uzależnione od spełnienia dodatkowych warunków.

Porównując obydwa systemy instytucja rozpatrująca podanie musi wziąć pod uwagę wszystkie okresy pracy i praktyki w zawodzie, mające miejsce po uzyskaniu kwalifikacji zawodowych. Może ona uznać, że praktyka i/lub doświadczenie w pełni lub częściowo rekompensują różnice w systemach kształcenia w danym zawodzie.

### **9. Jakie dodatkowe wymagania mogą zostać postawione przez instytucje uznającą kwalifikacje?**

Jeśli instytucja rozpatrująca podanie uzna, że występują zbyt duże różnice pomiędzy kwalifikacjami uzyskanymi w kraju pochodzenia, może być wymagane przedstawienie dokumentów poświadczających doświadczenie zawodowe w kraju pochodzenia lub przepracowanie okresu adaptacyjnego lub zdanie testu kwalifikacji w kraju przyjmującym. Tylko jedna z tych trzech form sprawdzenia umiejętności może zostać zastosowana. Przeważnie dokumenty poświadczające doświadczenie zawodowe mogą być wymagane gdy kształcenie zawodowe w kraju pochodzenia było co najmniej o rok krótsze niż wymagane w kraju przyjmującym; okres adaptacyjny lub test kwalifikacji stosowany jest, gdy występują znaczne różnice w zawartości merytorycznej kształcenia lub w zakresie czynności wykonywanych w danym zawodzie w obydwóch krajach.

**10. Jeśli wymagane jest przepracowanie okresu adaptacyjnego lub zdanie testu kwalifikacji, czy wybór należy do właściwej instytucji?**

Generalnie nie. Z reguły decyzje podejmuje pracownik, jednak w przypadku niektórych zawodów, w szczególności „prawniczych”, formę sprawdzenia umiejętności i wiedzy wybiera państwo przyjmujące.

**11. Jak długi jest okres oczekiwania na decyzję instytucji rozpatrującej podanie o uznanie kwalifikacji?**

Okres ten trwa maksymalnie do czterech miesięcy po złożeniu podania i wszystkich wymaganych załączników.

**12. Skąd wiadomo, że podanie jest kompletne?**

Składający podanie ma prawo dowiedzieć się tego od instytucji przyjmującej podanie. Jeśli podanie nie jest kompletne, instytucja musi przedstawić w jasny sposób listę brakujących dokumentów i dać rozsądny czas na ich dostarczenie.

**13. Czy mogą być wymagane dokumenty poświadczające fakt, że składający podanie ma „dobry charakter i reputację” oraz nie ogłosił bankructwa?**

Tak, jeśli takie dokumenty są wymagane w państwie przyjmującym od jego własnych obywateli, którzy chcą wykonywać dany zawód. Kraj przyjmujący musi zaakceptować równoważne dokumenty wydane przez kompetentną instytucję w kraju pochodzenia, może jednak wymagać, aby nie były one starsze niż 3 miesiące.

**14. Jak udowodnić, że spełnia się wymagania określone powyżej?**

Przedstawiając wymagane dokumenty odpowiedniej instytucji w kraju przyjmującym. W przypadku, gdy w kraju pochodzenia nie funkcjonują takie formy dokumentów, można zamiast nich przedstawić dokument poświadczający złożenie przysięgi lub oświadczenia złożonego przed notariuszem lub inną uprawnioną instytucją.

**15. Jakie możliwości podjęcia decyzji ma instytucja rozpatrująca podanie?**

Jeśli podanie jest kompletne, są możliwe trzy odpowiedzi:

1. Może uznać kwalifikacje. W takim przypadku osoba składająca podanie może wykonywać zawód na takich samych warunkach, jak mieszkańcy kraju przyjmującego (np. może być wymagana rejestracja w izbie branżowej lub poświadczenie opłacenia ubezpieczenia zawodowego)

2. Może uzależnić uznanie kwalifikacji od przedstawienia dokumentów poświadczających doświadczenie zawodowe lub wymagać przepracowania okresu adaptacyjnego lub zdania testu kwalifikacji.

3. Może również odmówić uznania kwalifikacji.

W przypadkach 2) i 3) instytucja musi jasno uzasadnić przyczyny wydania takiej decyzji, przy czym składającemu podanie przysługuje prawo do odwołania się od niej zgodnie z procedurami odwoławczymi w państwie przyjmującym.

**16. Co się dzieje w przypadku, gdy podanie zostanie zaakceptowane?**

Uznanie kwalifikacji uprawnia do wykonywania danego zawodu w państwie przyjmującym, jednak ten fakt nie oznacza, że kwalifikacje te są takie same. Można wykonywać dany zawód podlegając tym samym prawom, regulacjom, administracji i kodeksom praktyki zawodowej, którym podlegają obywatele państwa przyjmującego. W przypadku podejmowania pracy jako „pracownik najemny”, osoba, której kwalifikacje zostały uznane, ma prawo ubiegać się o przyjęcie do pracy i uczestniczyć w procedurach selekcji pracowników (rozmowy

kwalifikacyjne, egzaminy, konkursy) na tych samych zasadach, na jakich uczestniczą w nich obywatele państwa przyjmującego, których dotyczą te same prawa i obowiązki.

### **17. Co się dzieje w przypadku decyzji odmownej?**

Instytucja rozpatrująca podanie musi przedstawić przyczyny wydania decyzji odmownej. Jeśli tego nie robi, osoba składająca podanie ma prawo wymagać od tej instytucji przedstawienia przyczyn odmowy. Jeśli nie podano przyczyn lub składający podanie nie zgadza się z nimi, ma prawo złożyć odwołanie do sądu w państwie przyjmującym, który powinien ustalić czy decyzja ta pozostaje w zgodzie z prawem wspólnotowym.

### **18. Co w sytuacji, gdy obywatel Państwa Członkowskiego uzyskał część swojego przygotowania zawodowego w państwie spoza UE?**

Nadal będzie on objęty systemem uznawania kwalifikacji, jeśli spełnione zostaną następujące warunki:

- zawód ten musi być regulowany w kraju pochodzenia;
- większa część kształcenia i szkolenia zawodowego miała miejsce w Państwie Członkowskim (proporcjonalnie).

*Przykład:*

*Duński urzędnik w pełni wykwalifikowany do pracy w Danii, ubiega się o uznanie kwalifikacji w Niemczech. Łącznie ukończył 7 lat edukacji i szkoleń zawodowych. Jeśli 3 lata szkolenia/edukacji miały miejsce w USA, a 4 w Danii, będzie on objęty systemem, w odwrotnym przypadku instytucja niemiecka może odrzucić podanie.*

### **19. Co, jeśli kwalifikacje zawodowe obywatela Państwa Członkowskiego zostały zdobyte w państwie spoza UE?**

Kwalifikacje te będą objęte ogólnym systemem, jeśli spełnione zostaną następujące warunki:

- kwalifikacje zawodowe zostały wcześniej uznane w kraju pochodzenia, zgodnie z prawem krajowym obowiązującym w tym państwie i zawartymi umowami dwustronnymi podpisanymi przez to państwo członkowskie;
- kwalifikacje te pozwalają wykonywać zawód regulowany w kraju pochodzenia;
- składający podanie pracował w danym zawodzie przez trzy, a w niektórych przypadkach dwa lata;
- składający podanie okaże zaświadczenie dokumentujące powyższy okres pracy.

*Przykład:*

*Obywatel Belgii uzyskał kwalifikacje logopedy w Kanadzie. „Pierwotne” uznanie kwalifikacji w jednym z Państw Członkowskich (np. w Belgii) nie jest objęte ogólnym systemem uznawania kwalifikacji, lecz jest regulowane prawem danego kraju. Jeśli takie uznanie nastąpi, a człowiek ten będzie chciał podjąć pracę jako logopeda w innym Państwie Członkowskim (np. we Francji), może ubiegać się o uznanie tych kwalifikacji pod warunkiem, że pracował w zawodzie logopedy w Belgii przez co najmniej 3 lata. Musi uzyskać od odpowiedniej instytucji w Belgii poświadczenie tej praktyki.*

### **20. Czy może być wymagane doświadczenie zawodowe przed ubieganiem się o uznanie kwalifikacji?**

Generalnie nie. Przed ubieganiem się o uznanie kwalifikacji w kraju przyjmującym z reguły nie jest wymagane doświadczenie zawodowe w kraju pochodzenia, jednak osoba ubiegająca się o uznanie kwalifikacji musi mieć pełne kwalifikacje do wykonywania tego zawodu w państwie pochodzenia. Jednak w niektórych przypadkach instytucja rozpatrująca podanie

może wymagać, by osoba ubiegająca się pracowała przez pewien okres w państwie pochodzenia.

### **21. W jakich przypadkach może być wymagane doświadczenie zawodowe?**

W pewnych określonych sytuacjach, najczęściej:

- gdy zawód nie jest regulowany w państwie pochodzenia (wtedy może być wymagane co najmniej dwuletnie oświadczenie w pracy);
- gdy kwalifikacje zostały uzyskane poza UE a później uznane przez jedno z Państw Członkowskich (kraj pochodzenia) – patrz pyt.19;
- jeśli czas nauki danego zawodu był co najmniej o rok krótszy od wymaganego w kraju przyjmującym.

### **22. Czy wszystkie formy doświadczenia zawodowego będą brane pod uwagę?**

Doświadczenie zdobyte w kraju pochodzenia w pracy w zawodzie będzie brane pod uwagę, podobnie jak zdobyte w jakimkolwiek kraju członkowskim związane z tym zawodem.

*Przykład:*

*Obywatel Grecji po uzyskaniu kwalifikacji prawnika w Grecji pracował jako radca prawny w Niemczech, gdzie teraz chce pracować jako prawnik. W tym celu ubiega się o uznanie jego kwalifikacji prawnika zdobytych w Grecji. Instytucja rozpatrująca podanie będzie musiała wziąć pod uwagę doświadczenie zdobyte w Niemczech jako radca prawny.*

Instytucja rozpatrująca podanie musi wziąć pod uwagę doświadczenie związane z zawodem. Nie zmienia to jednak faktu, iż osoba ubiegająca się o uznanie kwalifikacji musi być w pełni wykwalifikowana w kraju pochodzenia do wykonywania tego zawodu. W razie zaistniałych okoliczności, instytucja rozpatrująca podanie może uznać, że doświadczenie związane z zawodem może częściowo lub całkowicie zwolnić osobę ubiegającą się o uznanie kwalifikacji z jakichkolwiek dalszych wymogów.

### **23. Czy może być wymagany egzamin językowy?**

Generalnie nie. Jednak państwo przyjmujące może wymagać znajomości języka w przypadku, gdy będzie to uzasadnione charakterem zawodu, który chce się wykonywać. Wymagania językowe nie mogą nigdy przekroczyć poziomu jaki jest niezbędny do wykonywania danego zawodu. Podanie o uznanie kwalifikacji będzie rozpatrywane w języku(-ach) urzędowym państwa przyjmującego, podobnie jakiegokolwiek egzaminy sprawdzające również będą przeprowadzane w tym języku(-ach).

*Przykład:*

*Po uzyskaniu kwalifikacji prawnika w Austrii, pewna osoba chce podjąć pracę w tym zawodzie w Grecji. Instytucja rozpatrująca podanie o uznanie kwalifikacji będzie je rozpatrywać w języku greckim. Jeśli instytucja ta uzna, że zdobyte wykształcenie oraz praktyka nie w pełni pokrywa się z tym, jakie wymagane jest w Grecji – zarządza egzamin sprawdzający, również w języku greckim.*

### **24. Co należy załączyć do podania jako dowód kwalifikacji?**

Ogólnie rzecz ujmując instytucja rozpatrująca podanie musi zaakceptować jako dowód wszelkie dokumenty wystawione przez kompetentną instytucję z kraju pochodzenia, poświadczające, że petent ukończył teoretyczne i/lub praktyczne szkolenie dotyczące danego zawodu. Może również wymagać paszportu oraz dokumentacji doświadczenia zawodowego.

Trzeba załączyć poświadczenie doświadczenia zawodowego, jeśli jest to wymagane do uznania kwalifikacji (np. gdy zawód nie jest regulowany w państwie pochodzenia). W każdym przypadku, nawet gdy dowód doświadczenia zawodowego nie jest istotny dla uznania kwalifikacji, w interesie składającego podanie jest dostarczyć jak najwięcej informacji, gdyż mogą one być wzięte pod uwagę w wypadku wymaganego okresu adaptacyjnego lub testu kwalifikacji.

**25. Czy wszystkie dokumenty muszą być przetłumaczone?**

Wszystkie dokumenty muszą być przetłumaczone na język(-i) urzędowy(-e) kraju przyjmującego. Może być również wymagane tłumaczenie przez tłumacza przysięgłego lub zaakceptowanego przez instytucję rozpatrującą w kraju przyjmującym.

**26. Co, jeśli instytucja rozpatrująca podanie nie wyda decyzji w ciągu czterech miesięcy?**

Należy zwrócić się do właściwego sądu w państwie przyjmującym.

**27. Czy za rozpatrzenie podania mogą być pobierane opłaty?**

Tak, ale kwota nie może przekroczyć rzeczywiście poniesionych kosztów. W żadnym przypadku opłata nie może ograniczać prawa do zastosowania ogólnego systemu uznawania kwalifikacji.

**28. Co można zrobić w razie napotkania trudności?**

Przede wszystkim można się odwoływać do odpowiedniej instytucji (sąd lub trybunał administracyjny) w państwie przyjmującym. Można również skontaktować się z doradcą Euro-Jus (w delegacji Komisji Europejskiej) lub z Komisją Europejską (Dyrektoriat Generalny ds. Rynku Wewnętrznego, Wydział Zawodów Regulowanych, Budynek C-100, 200, rue de the Loi, B-1049 Bruksela).

W każdym przypadku rozpatrzenie kwalifikacji leży w kompetencjach instytucji w państwie przyjmującym, a nie Komisji Europejskiej. Komisja Europejska nie może również wydawać poleceń urzędnikom służby cywilnej w tym państwie. Dyrektywy ogólnego systemu dają prawa, które należy zastosować bezpośrednio wobec instytucji narodowych.

## 7. LISTY ZAWODÓW REGULOWANYCH W WYBRANYCH PAŃSTWACH UE

Poniżej prezentujemy zestawienie zawodów regulowanych wraz z instytucjami odpowiedzialnymi za potwierdzanie kwalifikacji w najpopularniejszych z punktu widzenia polskiego pracobiorcy państwach. Z reguły nazwy zawodów zamieszczamy w języku narodowym lub w języku angielskim wychodząc z założenia, iż poszukujący informacji obywatel posiada podstawowe umiejętności językowe niezbędne do podjęcia zawodu w danym państwie.

Zamieszczamy również linki do krajowych serwisów internetowych, gdzie znajdują się szczegółowe informacje regulacji jakiej dyrektywy podlega dany zawód oraz dane teleadresowe właściwych jednostek.

Szczególnie polecamy w poszukiwaniu dalszych informacji „Bazę zawodów regulowanych” zamieszczoną na stronach Komisji Europejskiej. Baza oferuje wyszukiwanie wg wybranego państwa oraz metryczkę informacyjną dla każdego zawodu. Znajduje się pod adresem:

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

### AUSTRIA

Zawód	Instytucja
Altenhelfer, Altenfachbetreuer/in; Beleuchter; Bergsportlehrer; Berufsjäger; Besamungstechniker; Diplomierter Sozialarbeiter; Eigenbestandsbesamer; Erzieher/in; Familienhelfer; Fiaker- und Pferdewagen-unternehmer; Forstaufsichtsorgan; Heimhelfer; Höhlenführer; Jagdaufseher; Jagdverwalter; Kindergartenhelfer/in; Kindergärtner/in; Landes-und Gemeindebediensteter; Meister der Land- oder in der Forstwirtschaft; Sachkundige Personen für die Anwendung giftiger oder sehr giftiger Pflanzenschutzmittel; Schluchtenführer; Schneesportlehrer; Tanzschule; Totalisateure und Buchmacher; Überprüfungsorgan für Heizungsanlagen; Übertragungstechniker; verschiedene reglementierte Sportlehrer	Land
Beeideter Wirtschaftsprüfer und Steuerberater; Steuerberater	Kammer der Wirtschaftstreuhänder
Patentanwalt	Patentanwaltskammer
Rechtsanwalt	Bundesministerium für Justiz



Medizinprodukten; Hörgeräteakustik; Immobilientreuhänder; Inkassoinstitute; Kontaktlinsenoptik; Kosmetik; Schilderherstellung ; Massage; Milchtechnologie; Planender Baumeister; Planender Zimmermeister; Reisebüros; Landmaschinentechnik; Sicherheitsgewerbe; Sicherheitsfachkraft; Sicherheitstechnisches Zentrum; Spediteure einschließlich der Transportagenten; Sprengungsunternehmen; Steinmetzmeister einschließlich Kunststeinerzeugung und Terrazzomacher; Technische Büros - Ingenieurbüros; Überlassung von Arbeitskräften; Unternehmensberater; Vermittlung von Personalkrediten, Hypothekarkrediten und Vermögensberatung; Versicherungsmakler, Berater in Versicherungsangelegenheiten; Vulkaniseur; Waffengewerbe; Zimmermeister hinsichtlich der Ausführung von Bauten	Abt. I/9
Forstadjunkt; Forstassistent; Forstwirt; Förster; Land- und Forstwirtschaftlicher Berater	Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft
Beamter Höherer Verwendung; Bundes, Landes- und Gemeindebediensteter; Vertragsbedienstete der Höheren Verwendung	Bund, Land

\*Kategoria „Handwerk“ zawiera bardzo szeroki zakres zawodów, który nie został umieszczony w tabeli z przyczyn technicznych – w sprawie rzemiosł należy kontaktować się z Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit, Abt. I/9 <http://www.bwma.gv.at>

#### BELGIA

Zawód	Instituacja
Agent de change/effectenmakelaar	SPF Finances
Agent de voyage / Reisbureau-uitbater	b.d.
Agent immobilier/vastgoedmakelaar	Institut professionnel des Agents immobiliers, SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, Service des Professions intellectuelles
Agrége de l'enseignement secondaire superieur* Agrégé de l'enseignement secondaire inferieur* Instituteur maternel*	Ministère de la Communauté française, Direction générale de l'Enseignement non- obligatoire et de la Recherche scientifique



Instituteur primaire* Maître assistant (enseignement supérieur non-universitaire) * Professeur d'enseignement supérieur non-universitaire* Professeur d'université*	Ministère de la Communauté française, Direction générale de l'Enseignement non-obligatoire et de la Recherche scientifique
Assistant en logistique/ logistiek assistant	b.d.
Avocat/ advocaat/ rechtsanwalt	SPF Justice, Direction générale de la Législation et Libertés et Droits fondamentaux FOD Justitie, Dienst Gerechtelijk Recht
Bandagiste-Orthésiste-Prothésiste / Bandagist-Orthesist-Prothesist, Podologue / Podoloog	FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Bestuur van de Gezondheidszorgen SPF Santé Publique, Sécurité de la Chaîne alimentaire et Environnement, Admin. des Soins de Santé
Collaborateur opérationnel des unités opérationnelles de la protection civile / Operationeel medewerker van de operationele eenheden van de civiele bescherming	FOD Binnenlandse Zaken, Algemene directie van de civiele veiligheid SPF Intérieur Direction générale de la sécurité civile
Commissionnaire expéditeur au transport / Commissionair-expediteur bij het vervoer, Commissionnaire de transport/Vervoercommissionair	FOD Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal Vervoer ter Land, Dienst Tussenpersonen in het goederenvervoer SPF Mobilité et Transport, Direction générale Transport terrestre, Serv.des Auxilières de Transport de Marchandises
Comptable/boekhouder, Fiscaliste / fiscalist	FOD Economie, K.M.O. Middenstand en Energie, Dienst intellectuele beroepen SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, Service des Professions intellectuelles, Institut professionnel des comptables et fiscalistes agréés
Conseil fiscal / belastingconsulent, Expert-comptable/accountant	Institut des experts-comptables et des conseils fiscaux
Courtier de transport / Vervoermakelaar	FOD Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal Vervoer ter Land, Dienst Tussenpersonen in het goederenvervoer SPF Mobilité et Transport, Direction générale Transport terrestre, Serv.des Auxilières de Transport de Marchandises
Detective privé/privé-detective, Entreprise de gardiennage ou service interne de gardiennage/ bewakingsonderneming of interne bewakingsdienst,	FOD Binnenlandse Zaken, Veiligheids- en Preventiebeleid, Dienst Private Veiligheid SPF Intérieur Direction Générale Politique de Sécurité et de Prévention, Service Sécurité

Entreprise de sécurité / beveiligingsonderneming	privée
Directeur d'école de conduite/rijschooldirecteur, Instructeur d'école de conduite/rijschoolinstructeur	SPF Mobilité et Transport, Service Permis de conduire FOD Mobiliteit en Vervoer, Dienst Rijbewijs
Diététicien/ diëtist, Kinésithérapeute / kinesitherapeut, Logopède / logopedist	SPF Santé Publique, Sécurité de la Chaîne alimentaire et Environnement, Admin. des Soins de Santé FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Bestuur van de Gezondheidszorgen
Blanchisseur / Wasser, Boulangier-pâtissier / Brood- en banketbakker, Carrossier-réparateur / Carrossier-hersteller, Coiffeur / Kapper, Dégrossier-teinturier / Droogkuiser-verver, Entrepreneur carreleur / Aannemer- tegelzetter, Entrepreneur d'étanchéité de constructions / Aannemer voor het waterdichtmaken van bouwwerken, Entrepreneur de couvertures non métalliques de constructions/ Aannemer van niet metalen dakbedekkingen van gebouwen, Entrepreneur de maçonnerie et de béton / Aannemer van metsel- en betonwerken, Entrepreneur de peinture / Aannemer van schilderwerken, Entrepreneur de pompes funèbres / Begravenisondernemer, Entrepreneur de travaux de démolition / Aannemer van sloopwerken, Entrepreneur de vitrage / Aannemer van glaswerken, Entrepreneur de zinguerie et de couvertures métalliques de constructions/ Aannemer van zinkwerken en van meetalen dakbedekkingen van gebouwen, Entrepreneur marbrier / Aannemer- marmerbewerker, Entrepreneur menuisier-charpentier / Aannemer-schrijnwerker-timmerman, Entrepreneur plafonneur-cimentier / Aannemer-plafonneerder-cementwerker, Entrepreneur tailleur de pierres / Aannemer- steenhouwer, Esthéticienne / Schoonheidsspecialist(e),	FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, Bestuur voor het KMO-Beleid, Afdeling reglementering SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, Division de la Reglementation

<p>Fabricant-installateur d'enseignes / Fabrikant-installateur van lichtreclames,  Garagiste-réparateur / Garagehouder-hersteller,  Grossiste en viandes-chevillard / Slager-groothandelaar,  Horloger-réparateur / Horlogemaker-hersteller,  Installateur de chauffage au gaz par appareils individuels / Installateur van verwarming met gas met individuele toestellen,  Installateur en chauffage central / Installateur in centrale verwarming,  Installateur frigoriste / Installateur-frigorist,  Installateur sanitaire et de plomberie / Sanitair installateur-loodgieter,  Installateur-électricien / Electrotechnisch installateur,  Meunier / Molenaar,  Mécanicien de cycles / Fietsmecanicien,  Mécanicien de cyclomoteurs / Broomfietsmecanicien,  Mécanicien de motocyclettes / Motorfietsmecanicien,  Négociant en fourrages et pailles / Handelaar in fourage en stro,  Négociant en grains indigènes / Handelaar in inlandse granen, Négociant en véhicules d'occasion / Handelaar in tweedehandse autovoertuigen,  Négociant-détaillant en combustibles liquides / Kleinhandelaar in vloeibare brandstoffen,  Négociant-détaillant en combustibles solides / Kleinhandelaar in vaste brandstoffen,  Opticien,  Photographe / Fotograaf,  Restaurateur ou traiteur-organisateur de banquets / Restaurateur of traiteur-banketaannemer,  Tapissier-poseur de revêtements des murs et du sol / Behanger-plaatser van wand- en vloerbekledingen,  Technicien en prothèse dentaire / Technicus in tandprothese</p>	<p>FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, Bestuur voor het KMO-Beleid, Afdeling reglementering  SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, Division de la Reglementation</p>
<p>Gens de mer (machine) (pêche en mer) / Scheepsgezellen (machine (zeeverij)),  Gens de mer (navigation maritime) / Scheepsgezellen (zeevaart),  Gens de mer (pont) (pêche en mer) /</p>	<p>FOD Mobiliteit en Vervoer, Maritiem Vervoer  SPF Mobilité et Transport, Transport Maritime</p>

Scheepsgezellen (dek) (zeevisserij), Officier de pont / Dekofficier, Officier mécanicien / Machineofficier	
Géomètre-expert juré/gezwooren landmeter-expert, Psychologue/ psycholoog	FOD Economie, K.M.O. Middenstand en Energie, Dienst intellectuele beroepen SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, Service des Professions intellectuelles
Docent(hogeschool) ** Doctor-assistent** Hoogleraar (hogeschool) ** Hoogleraar (universiteit) ** Kleuteronderwijzers** Leraar DKO (Deeltijds Kunstonderwijs) ** Leraar secundair onderwijs** Onderwijzer**	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Hoger onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek,NARIC-Vlaanderen
Juriste d'entreprise / Bedrijfsjurist	FOD Justitie DG Wetgeving en Vrijheden en Fundamentele rechten, Dienst Handelsrecht SPF Justice, Direction générale de la Législation et Libertés et Droits fondamentaux
Lehrbefähigter für die oberstufe (lizentiat) aess*** Lehrbefähigter für die unterstufe (regent) aesi*** Primarschullehrer*** Vorschullehrer***	Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft, Abteilung "Organisation des Unterrichtswesens"
Mandataire agreee en matiere de brevets d'invention/erkende gemachtigde inzake uitvindingsoctrooien	SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, Office de la Propriété intellectuelle FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, Dienst voor de intellectuele eigendom
Membres des services publics d'incendie n'étant pas officiers / Leden van de openbare brandweer die geen officier zijn	FOD Binnenlandse Zaken, Algemene directie van de civiele veiligheid SPF Inérieur Direction générale de la sécurité civile
Reviseur d'entreprise/ bedrijfsrevisor	FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, Dienst audit, boekhoudrecht, coöpertieven SPE Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, Service audit, droit comptable, coopératives

\* dotyczy tylko regionu francuskojęzycznego (Communauté Française)

\*\* dotyczy tylko regionu flamandzkiego (Vlaams Gemeenschap)

\*\*\* dotyczy tylko regionu niemieckojęzycznego(Deutschsprachige Gemeinschaft)

DANIA

<b>Zawód</b>	<b>Institucja</b>
Actuary; Insurance Broker	Danish Financial Supervisory Authority
Asbestos removal; Boiler Attendant; Building Site Coordinator; Cooling company, refrigeration engineer/inspection of cooling systems; Crane Driver; Fork Lift Truck Driver (certificate category B); Fork Stacker (certificate category A); Lift inspection; Polyester casting	Danish Working Environment Service
Authorised Electrician; Certified Pyrotechnician; Gas, Plumbing and Sanitation Fitter	Danish Safety Technology Authority
Authorised Psychologist; Psychologist	Danish Supervisory Board of Psychological Practice
Average Adjuster; Estate Agent	Danish Commerce and Companies Agency
Bus/Coach Operator; Haulage Contractor	Road Safety and Transport Agency
Cattle Inseminator; Fur Animal Inseminator; Horse Inseminator; Pig Inseminator	Danish Veterinary and Food Administration
Cemetery Director; Minister of Religion; Organist; Parish Clerk	Ministry of Ecclesiastical Affairs
Chief Engineer; First Officer; Fisherman; Marine Engineer; Master of a fishing vessel; Mate; Other occupations where the Danish Maritime Authority requires completion of a safety course of about 3 days; Professional Diver	Danish Maritime Authority
Chimney Sweeper	National Agency for Enterprise and Housing
Chiropodist; Chiropractor; Clinical Dental Technician; Clinical Dietician; Contact Lens Optometrist; Dental Hygienist; Dental Specialist; Dental Surgeon (Dentist); Medical Laboratory Technologist; Medical Specialist; Midwife; Nurse; Occupational Therapist; Optometrist; Physician (Medical Doctor); Physiotherapist; Prosthetist and Orthotist; Radiographer	National Board of Health
Commercial use of restricted chemical agents for protecting, controlling and managing plant growth	Danish Environmental Protection Agency
Director of a Museum	National Cultural Heritage Agency
Doorman employed by licensed establishment	The Copenhagen Police
Driving Instructor	Ministry of Justice, National Commission of the Danish Police, Traffic Patrols
Energy Consultant; Energy Management Consultant; Offshore Medic; Offshore Worker;	Danish Energy Authority

Engineer specially trained in statics (Stress Analyst)	National Agency for Enterprise and Housing
Fire Fighter; Fire Safety Inspector; On Site Commander in Emergency Services	Danish Emergency Management Agency
Land Surveyor	National Survey and Cadastre
Lawyer	Ministry of Justice, Civil and Police Department
Pharmacist; Pharmaconomist	Danish Medicines Agency

Więcej informacji: <http://cvuu.uvm.dk/en/index.htm?menuid=55>

#### FINLANDIA

Zawód	Institucja
Advocates	Finnish Bar Association
Chartered accountants	Central Chamber of Commerce of Finland
Chartered Public Finance Auditors	Board of Chartered Public Finance Auditing
Health-care professionals: Professional titles: physician, dentist, pharmacist, psychologist, speech therapist, dietician, pharmacist, nurse, midwife, public health nurse, physiotherapist, laboratory technologist, radiographer, oral hygienist, occupational therapist, optician and dental technician. Protected titles: assistant nurse, orthopaedic technician, dental assistant, chiropodist, trained masseur, trained chiropractor, trained naprapath, trained osteopath, practical rehabilitation nurse, children's nurse, practical nurse for social and health care, hospital and ambulance attendant, practical mental nurse, practical psychiatric nurse, practical nurse, psychotherapist, hospital physicist, hospital geneticist, hospital chemist, hospital microbiologist and hospital cell biologist	National Authority for Medicolegal Affairs
Seafarers	Finnish Maritime Administration
Veterinary surgeons	Ministry of Agriculture and Forestry

Więcej informacji: <http://www.oph.fi/english/SubPage.asp?path=447,490,4951,16041>

#### FRANCJA

Zawód	Institucja
Administrateur judiciaire ; Agent immobilier; Commissaire aux comptes	Ministère de la justice
Architecte	Ministère de la Culture et de la Communication
Avocat; Avocat aux conseils et à la cour de cassation; Avoué près les cours d'appel	Conseil national des barreaux

Professions médicales: Aide soignant; Audioprothésiste; Auxiliaire de puériculture; Infirmier anesthésiste; Infirmier(ière) de bloc opératoire; Infirmier(ière) de secteur psychiatrique; Manipulateur d'électroradiologie médicale; Prothésiste dentaire/technicien dentaire; Préparateur en pharmacie; Puéricultrice; Technicien de laboratoire d'analyses de biologie médicale	Ministère de la Santé et de la Protection Sociale
Assistant en service social	Ministère du travail, de l'Emploi et de la solidarité (4 A)
Professions de la mer: Capitaine de mer; Capitaine en second b; Capitaine en second de navire	Ministère de l'équipement, des transports, de l'aménagement du territoire, du tourisme et de la mer
Conseillers en propriété industrielle	Institut National de la propriété industrielle
Professions paramédicales, formation d'orthopédiste et podologue-orthésiste: Diététicien; Ergothérapeute; Masseur-kinésithérapeute; Opticien lunetier; Orthophoniste; Orthoptiste; Psychomotricien; Pédicure-podologue	Ministère de la Santé, de la Famille et des Personnes handicapées
Enseignant dans l'enseignement secondaire; Professeur des écoles	Ministère de l'Éducation Nationale
Expert agricole et forestier; Vétérinaire	Ministère de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche et des Affaires rurales
Expert comptable; Maîtres de conférence et professeurs d'université	Ministère de l'Éducation Nationale, de l'enseignement supérieur et de la recherche
Guide touristique	Ministère de l'équipement, des transports, de l'aménagement du territoire, du tourisme et de la mer
Géomètre-expert	Ministère de l'équipement, des transports, de l'aménagement du territoire, du tourisme et de la mer
Pompier	Ministère de l'équipement, des transports, de l'aménagement du territoire, du tourisme et de la mer
Psychologue	Ministère de l'Éducation Nationale, de l'enseignement supérieur et de la recherche
Brevet sportif: Éducateur sportif; Professeur de danse; Professeur de golf	Ministère de la jeunesse et des sports

Więcej informacji: [http://www.cncp.gouv.fr/contenus/supp/supp\\_doc\\_reco.htm](http://www.cncp.gouv.fr/contenus/supp/supp_doc_reco.htm)

HOLANDIA

<b>Zawód</b>	<b>Instytucja</b>
Accountant/administration consultant	NOVAA
Accountant, chartered	NIVRA
Adviser: labour policy and organization; Adviser: working conditions; Asbestos-removal expert; Crane driver; Diver; Divers, medical supervisor of; Explosives engineer; Safety expert; Safety officer (does not supervise others)	Ministry of Social Affairs and Employment
Air traffic controller	Dutch Aviation Authority
Animal physiotherapist; Embryos, retriever of; Embryos, transplanter of; Laboratory animal attendant; Veterinarian; Veterinary assistant (para-veterinarian)	Ministry of Agriculture, Nature Management and Fisheries
Architect; Garden designer and landscape architect; Interior designer; Town planner	Architect Registration Board
Archivist (national archives); Archivist (province)	State Archives' Service
Captain/Master (merchant navy); Engineer A, B and C (chief, second and third); Engineer IV, fishing fleet; Marine engineer for coastal navigation; Maritime officer; Officer, (first, second or third) on merchant shipping of more than 6000 GRT; Officer on merchant shipping of less than 6000 GRT; Officer IV, fishing fleet; Officer-engineer V, fishing fleet; Officer-engineer VI, fishing fleet	Ministry of Transport, Public Works and Water Management
Cesar therapist; Chemist, clinical; Dental hygienist; Dental-prosthesis maker; Dentist; Dietician; Medical nuclear worker; Mensendieck therapist; Midwife; Nurse; Nurse, assistant; Occupational therapist; Optometrist; Orthoptist; Pharmacist; Pharmacist, assistant; Physician; Physicist, clinical; Physiotherapist; Podiatrist; Psychologist, health care; Psychotherapist; Radiographic laboratory worker (therapeutic/diagnostic); Skin therapist; Speech therapist	Ministry of Health, Welfare and Sport
Driving instructor	Innovam
Executor or candidate executor	Royal Executor's Association
Fire officer; Fireman (not officer);	NBBE
Inspector for the periodical examination of heavy vehicles; Inspector for the periodical examination of light vehicles; Technician for liquid petroleum gas (LPG)	ROW Service Center/or Vehicle Technique and Information



Judiciary, members of the	Raad voor de Rechtspraak
Lawyer	Netherlands Order of Lawyers
Notary or candidate for notary	Royal Dutch Notary's Society
Patent agent	B.I.E
Pilot (of a ship), registered	Nederlandse Loodscorporatie
Police inspector (officer); Police officer; Police officer, assistant	LSOP
Records, keeper of	Kadaster
Teacher at adult and vocational education; Teacher at primary schools; Teacher at secondary schools; Teacher in special education (primary and secondary); Teacher at teacher-training colleges; Teacher at universities of professional education	Information Management Group

Więcej informacji: <http://www.professionalrecognition.nl/english.html>

#### IRLANDIA

<b>Zawód</b>	<b>Instytucja</b>
Analytical Chemist; Audiometrician; Biochemist; Chiropodist; Dental; Craftsperson; Diagnostic or therapeutic radiographer; Dietitian; Environmental Health Officer; Microbiologist; Occupational Therapist; Orthoptist; Physicist; Psychologist; Speech Therapist	Department of Health and Children, Personnel Management and Development Unit  Department of Health and Children, Personnel Management and Development Unit
Accounting Technician; Auditing Company Accounts; Chartered Accountant	Institute of Chartered Accountants in Ireland
Aircraft Maintenance Engineer	Minister for Transport, Department of Transport,
Architects	The Profession of Architect is not currently regulated in Ireland. Department with responsibility - Department of Environment, Heritage and Local Government; Professional Body - Royal Institute of Architects in Ireland
Auditing Company Accounts; Certified Accountant	Association of Chartered Certified Accountants
Auditing Company Accounts; Certified Public Accountant; Technician Accountant	Institute of Certified Public Accountants in Ireland
Barrister	Council of the Honourable Society of King's Inns
Chartered Surveyor	Society of Chartered Surveyors in the Republic of Ireland
Chartered Town Planner	Royal Town Planning Institute, Irish Branch
Chemist	Institute of Chemistry of Ireland, Hon Secretary
Community & Comprehensive School Teacher; Vocational School Teacher	Department of Education and Science, Post Primary Teacher Qualifications

Deck Officers (Merchant Marine); Deck Officer Class 1 (Master Mariner); Ships Deck Officer Class 2; Ship's Deck Officer Class 3; Ship's Deck Officer Class 4; Ship's Deck Officer Class 5; Deck Officers (Fishing Fleet); Deck Officer Skipper Full; Deck Officer Skipper Limited; Deck Officer Second Hand Full; Deck Officer Second Hand Limiter (F.V.); Deck Officer Second Hand Special (F.V.); Engineer Officers (Merchant Marine); Marine Engineer Officer Class 1 (Marine Engineer Officer STCW Regulation III/2 Chief Engineer) Marine Engineer Officer Class 2 (Marine Engineer Officer STCW Regulation III/2 Second Engineer) Marine Engineer Officer Class 3 (Marine Engineer Officer STCW Regulation III/3 Chief Engineer) (Marine Engineer Officer STCW Regulation III/3 Second Engineer) (Marine Engineer Officer STCW Regulation III/1 Engineer Officer of the Watch); Engineer Officers (Fishing Fleet); Engineer Officer Class 1 (F.V.); Engineer Officer Class 2 (F.V.); Engineer Officer Class 3 (F.V.)	Minister for Communications, Marine and Natural Resources, Maritime Safety Division, Mercantile Marine Survey Office,
Dentists	Registrar, The Dental Council
Doctors	Registrar, The Medical Council
Incorporated Public Accountant	Institute of Incorporated Public Accountants
Medical Laboratory Technician (Medical Scientist)	Academy of Medical Laboratory Sciences (AMLS),
Nurses responsible for General Care; Midwives	An Bord Altranais
Patent Agents; Trade Mark Agents	Controller of Patents, Designs and Trademarks, Patents Office
Pharmacists	Pharmaceutical Society of Ireland
Physiotherapist; Chartered Physiotherapist	Irish Society of Chartered Physiotherapists; Royal College of Surgeons
Primary School Teacher	Primary Administration Branch, Department of Education and Science
Registered Dispensing Optician; Registered Optometrist (Registered Ophthalmic Optician)	Bord na Radharcmhastoiri
Registered Psychiatric Nurse; Registered Sick Children's Nurse; Registered Mental Handicap Nurse; Registered Public Health Nurse; Registered Nurse Tutor	An Bord Altranais,
Registered Secondary School Teacher	The Secretary, Registration Council, c/o Registration Section, Department of Education and Science
Ships Radio Officer	Minister for Communications, Marine and

	Natural Resources, Maritime Radio Affairs Unit (MRAU)
Social Worker	National Social Work Qualifications Board (NSWQB),
Solicitor	Incorporated Law Society of Ireland
Tax Consultant	Institute of Taxation in Ireland
Teacher or Lecturer in Regional and Technical College's	Department of Education and Science, Higher Education, Technology and Training Section
Technician (Engineering); Engineering Technician; Affiliate (Engineering); Associate Engineer; Graduate Professional Engineer; Chartered Engineer	Institution of Engineers of Ireland
Town Planner	Irish Planning Institute
Veterinary Surgeons	Veterinary Council of Ireland

Więcej informacji: [http://www.education.ie/servlet/blobServlet/mrpq\\_contact\\_list.htm](http://www.education.ie/servlet/blobServlet/mrpq_contact_list.htm)

#### NIEMCY

<b>Zawód</b>
Altenpfleger/in
Arbeitserberzieher/in
Augenoptiker/in
Berg- und Skiführer/in
Beschäftigungs-und Arbeitstherapeut/in
Betriebsschwester
Desinfektor/in
Diplom-Heilpädagogin/in
Diplom-Sozialarbeiter/in
Diplom-Sozialpädagogin/in
Diätassistent (in)
Fachkinderkrankenschwester (stationär)
Fachlehrer - berufliche und allgemeinbildende Schulen
Fachlehrer an Sonderschulen (Unterschiede in Bezeichnung, Ausbildungsgang und Lehrbefähigung in den Ländern der Bundesrepublik Deutschland)
Fachphysiotherapeut für funktionelle Störungen und psychische Erkrankungen
Fachschwester für Kinderneuropsychiatrie
Fachschwester für Zahn- n. Mundhygiene
Gemeindeschwester
Gesundheitsaufseher/in
Haus- und Familienpfleger/in
Hauswirtschaftler/in - sozialer Dienst

Heilerzieher/in
Heilerziehungspfleger
Heilerziehungshelfer/in
Heilerziehungshelfer/in
Heilerziehungspflegehelfer/in
Heilpädagoge/in
Heilpädagoge/in
Heilpädagoge/in
Hörgeräteakustiker(in)
Ingenieur (Berufsbezeichnung allein oder in Verbindung mit einer Fachbezeichnung)
Innenarchitekt
Intensivpflege
Kinder- und Jugendlichenpsychotherapeut/in
Kinderkrankenpfleger/-schwester
Kranken-pflegerhelfer/in
Landschafts-n. Gartenarchitect
Lehrer
Lehrer (alle Lehrämter)
Logopäde /Logopädin
Masseur - n. medizinischer Bademeister/in
Med.- tech. Radiologieassistent(in)
Medizinisch -technische(r) Assistent(in) für Funktionsdiagnostik
Medizinischer Fusspfleger(in) / Podologe(in)
Nautische und technische Schiffsoffiziere
Orthoptist/in
Orthopädieschuhmacher/in
Orthopädietechniker/in
Patentanwalt
Pharmazeutisch-technische(r) Assistent(in)
Physiotherapeut/in Krankengymnast/in
Psychologische® Psychotherapeut/in
Rechtsanwalt
Rettungsassistent
Schädlingsbekämpfer/in
Skilehrer/in

Sonderpädagogische Lehrämter (Unterschiede in Bezeichnung, Ausbildungsgang und Lehrbefähigung in den Ländern der Bundesrepublik Deutschland)
Sozialassistent/in
Sozialmedizinischer Assistent/in
Sportphysiotherapeut
Staatlich anerkannte/r Erzieher/in
Staatlich geprüfter Erzieher/in
Staatlich geprüfter/e Schwimmmeister/in
Staatlich geprüfte® Dorfhelfer/in
Stadtplaner
Stationsschwester
Steuerberater
Stomatologische Schwester/- Pfleger
Veterinärmedizinisch(in)-technische(r) Assistent(in) / Pharmazie Ingenieur
Wirtschaftsprüfer
Zahntechniker/in

Uwaga: W przypadku Niemiec instytucje posiadające kompetencje do poświadczania kwalifikacji nie znajdują się na szczeblu federalnym, lecz są właściwe dla każdego landu.

#### SZWECJA

Zawód	Instytucja
Accountant	Revisorsnämnden
Lawyer	Sveriges Advokatsamfund
Audiologist; Bio-medical scientist; Dental hygienist; Dental nurse; Dentist; Dietician; Dispenser; Doctor; Medical physicist; Midwife; Nurse; Occupational therapist; Optician; Orthopaedic engineer; Pharmacist; Psychologist; Psychotherapist; Radiographer; Physiotherapist; Specialist nurse; Speech therapist	Socialstyrelsen
Aircraft technician	Luftfartsverket
Teachers in the state school system	Högskoleverket
Fire protection controller; Rescue chief	Räddningsverket
Deck officer class II–VIII, Engineer officer class II–VI; Sea-captain; Ship's engineer	Sjöfartsverket
Driving instructor	Vägverket
University lecturer	No competent authority
Architect	Högskoleverket
Veterinary surgeon	Jordbruksverket

Więcej informacji:

[http://www.eng.hsv.se/en/CollectionServlet?page\\_id=500&view=0&expand\\_tree=131](http://www.eng.hsv.se/en/CollectionServlet?page_id=500&view=0&expand_tree=131)

WIELKA BRYTANIA

Zawód	Instytucja
Actuary	Faculty of Actuaries
Advocate (Scotland)	Institute of Actuaries
	Clerk of Faculty, The
Air Traffic Controller; Aircraft Maintenance Engineer; Airport Fire Officer; Airport Firefighter	Civil Aviation Authority
Analytical Chemist; Chartered Chemist	Royal Society of Chemistry, The
Approved Driving Instructor (Northern Ireland)	Register of Approved Driving Instructors
Architect	Architects Registration Council
Arts Therapist; Biomedical Scientist; Chiropodist; Clinical Scientist; Dietician; Occupational Therapist; Operating Department Practitioner; Orthoptist; Physiotherapist; Prosthetist and Orthotist; Radiographer; Speech & Language Therapist; State Registered Paramedic	Health Professions Council
Associate Member of the Chartered Institute of Marketing; Chartered Marketer	Chartered Institute of Marketing
Associate of the Chartered Institute of Arbitrators; Member of the Chartered Institute of Arbitrators	Chartered Institute of Arbitrators
Associate of the Chartered Institute of Building; Chartered Builder	Chartered Institute of Building, The
Associate of the Royal Academy of Dance; Licentiate of the Royal Academy of Dance	Royal Academy of Dance
Associate of the Royal College of Organists; Choir Master; Fellow of the Royal College of Organists	Royal College of Organists
Barrister	General Council of the Bar
Certified Technically Competent Person	General Council of the Bar of Northern Ireland
	Waste Management Industry Training and Advisory Board (WAMITAB)
Chartered Accountant	Institute of Chartered Accountants in England & Wales
Chartered Biologist	Institute of Chartered Accountants in Ireland
	Institute of Chartered Accountants of Scotland
	Institute of Biology
Chartered Broker; Chartered Insurance Practitioner; Chartered Insurer	Chartered Insurance Institute
Chartered Building Services Engineer	Chartered Institution of Building Services Engineers, The
Chartered Chemical Engineer	Institution of Chemical Engineers, The

Chartered Civil Engineer	Institution of Civil Engineers, The
Chartered Colourist; Licentiate of the Society of Dyers and Colourists	Society of Dyers and Colourists
Chartered Electrical Engineer	Institution of Electrical Engineers, The
Chartered Energy Engineer; Chartered Petroleum Engineer	Energy Institute, The
Chartered Forester	Institute of Chartered Foresters
Chartered Gas Engineer	Institution of Gas Engineers & Managers, The
Chartered Geologist	Geological Society, The
Chartered Information Systems Engineer	British Computer Society, The
Chartered Loss Adjuster	Chartered Institute of Loss Adjusters
Chartered Management Accountant	Chartered Institute of Management Accountants
Chartered Marine Engineer	Institute of Marine Engineering Science and Technology, The
Chartered Mathematician	Institute of Mathematics & its Applications
Chartered Measurement & Control Technologist	Institute of Measurement & Control
Chartered Mechanical Engineer	Institution of Mechanical Engineers
Chartered Mining Engineer	Institute of Materials Minerals and Mining
Chartered Physicist	Institute of Physics, The
Chartered Psychologist; Clinical Psychologist	British Psychological Society, The
Chartered Public Finance Accountant	Chartered Institute of Public Finance and Accountancy, The
Chartered Secretary	Institute of Chartered Secretaries and Administrators
Chartered Shipbrokers	Institute of Chartered Shipbrokers
Chartered Structural Engineer	Institution of Structural Engineers, The
Chartered Surveyor; Technical Member of the Royal Institution of Chartered Surveyors	Royal Institution of Chartered Surveyors
Chartered Textile Technologist; Licentiate of the Textile Institute	Textile Institute, The
Chartered Town Planner	Royal Town Planning Institute, The
Chief Engineer Class 1 - Fishing Vessels; Deck Officer Class 1 - Fishing Vessels; Deck Officer Class 2 - Fishing Vessels; Deck Officer Class 3 - Fishing Vessels; Marine Engine Operator; Marine Engineer; Master Mariner; Master of a ship less than 500 GT engaged on near-coastal voyages; Officer in charge of a ship's engineering watch; Officer in charge of a ship's navigational watch; Second Engineer - Class 2 - Fishing Vessels; Senior Marine Engine Operator; Ship's Chief Engineer Officer; Ship's Chief Mate; Ship's Second Engineer	Maritime and Coastguard Agency  Maritime and Coastguard Agency

Officer	
Child Psychotherapist	Association of Child Psychotherapists
Chiropractor	General Chiropractic Council
Dental Hygienist; Dental Practitioner; Dental Therapist	General Dental Council
Department of Transport Approved Driving Instructor; Department of Transport Approved Motor Bicycle Instructor (GB); Licensed Trainee Driving Instructor	Registrar for Approved Driving Instructors, The
Dispensing Optician; Optometrist (Ophthalmic Optician)	General Optical Council
Diver; Mine manager; Mine Surveyor	Health and Safety Executive
Doctor and General Practitioner	General Medical Council
Engineering Technician; Incorporated Engineer	Engineering Council
Farriers	Farriers Registration Council, The
General Care Nurse; Midwife; Nurses	Nursing and Midwifery Council (NMC)
Harbour Pilots	Department for Transport
Housing Practitioner	Chartered Institute of Housing, The
Insolvency Practitioner	Insolvency Service
Inspector of Weights and Measures	Consumer & Competition Policy Directorate
Inspector of Weights and Measures (Northern Ireland)	Department of Economic Development
Licensed Boatmaster	Shipping Policy Division 1
Licensed Cab Driver (London)	Transport for London
Licensed Conveyancer	Council for Licensed Conveyancers
Licensed Lighterman; Licensed Waterman	Port of London Authority
Listed Veterinary Nurse; Veterinary Surgeon	Royal College of Veterinary Surgeons
Notary Public (England & Wales)	The Faculty Office
Osteopath	General Osteopathic Council
Patent Agent; Patent Attorney	Chartered Institute of Patent Agents
Registered Auditors	Association of Chartered Certified Accountants
Registered Dispenser of Hearing Aids	Association of International Accountants
	Chartered Institute of Public Finance and Accountancy, The
	Institute of Chartered Accountants in England & Wales
	Institute of Chartered Accountants in Ireland
	Institute of Chartered Accountants of Scotland
	Hearing Aid Council
Registered Gas Installer	Council for Registered Gas Installers (CORGI)
Registered Trade Mark Agent	Institute of Trade Mark Attorneys
Road/Street Works Operative; Road/Street Works Supervisor	Scottish Qualifications Authority (SQA)
School Teacher in England (in publicly	General Teaching Council for England



regulated schools)	
School Teacher in Northern Ireland (in publicly regulated schools)	Department of Education
School Teacher in Scotland (in publicly regulated schools)	General Teaching Council for Scotland
School Teacher in Wales (in publicly regulated schools)	General Teaching Council for Wales
Solicitor	Law Society of England and Wales, The
Teachers in Further Education (England)	Law Society of Northern Ireland, The
	Law Society of Scotland, The
	Department for Education and Skills
Teachers in Further Education (Wales)	Wales Assembly Government

Więcej informacji: <http://www.dfes.gov.uk/europeopen/>

#### WŁOCHY

Zawód	Instytucja
Promotori finanziari	CONSOB (Commissione Nazionale Società e Borsa)
Operatori turistici (accompagnatori turistici; animatori turistici; guide turistiche; interpreti turistici; guide alpine o speleologiche; aspiranti guide alpine o portatori; guide naturalistiche; istruttori di sci; istruttori nautici; organizzatori congressuali; ecc.)	Dipartimento del Turismo - Ufficio II/C - c/o Presidenza del Consiglio dei Ministri.
Agenti di cambio; agrotecnici; assistenti sociali; attuari; avvocati e procuratori legali; biologi; chimici; dottori agronomi; dottori commercialisti; dottori fore- stali; geologi; geometri; giornalisti; ingegneri; periti agrari; periti industriali psicologi; ragionieri e periti commerciali; tecnologi alimentari	Ministero della Giustizia - Direzione Generale Affari Civili e Libere Professioni - Ufficio VII  Ministero della Giustizia - Direzione Generale Affari Civili e Libere Professioni - Ufficio VII
Consulenti in proprietà industriale; mediatori al commercio; periti ed esperti	Ministero delle Attività Produttive; Direzione Generale Commercio, Assi-curazioni e Servizi &ndash; Div. IV
Esperti di pianificazione territoriale	Ministero Infrastrutture e Trasporti - Gabinetto
Consulenti del lavoro	Ministero Lavoro e Politiche Sociali - Direzione Generale Rapporti di Lavoro
Portatori di qualifiche professionali	Ministero Lavoro e Politiche Sociali - Ufficio Centrale Orientamento e Formazione Professionale Lavoratori - Div. I
Docenti nelle scuole statali materne, elementari, secondarie e negli istituti artistici (inclusi Conservatori, Accademie di Belle Arti, Isia)	Ministero Istruzione, Università e Ricerca; Direzione Generale del Personale ; Div. I
Assistenti sanitari (odontotecnici; ottici; podologi; ecc.); farmacisti; infermieri; medici chirurghi; medici chirurghi specialisti;	Ministero della Salute - Dipartimento Professioni Sanitarie - Ufficio III

odontoiatri; ostetrici; tecnici sanitari (audiometristi; logopedisti; ortottisti; tecnici di laboratorio; tecnici di radiologia medica); terapisti della riabilitazione; veterinari; vigilatrici d'infanzia	
Istruttori di guida (ufficiali di coperta; ufficiali di macchina); insegnanti di teoria nautica	Ministero Infrastrutture e Trasporti; Ufficio Lavoro Marittimo e Portuale
Professioni dello sport	Ufficio Relazioni con Organi Sportivi - c/o Ministero per i Beni Culturali
Architetti, Ricercatori in università o altri enti pubblici di ricerca	Ministero Istruzione, Università e Ricerca - Servizio Autonomia Universitaria e Studenti (SAUS) - Ufficio X
Pubblico impiego (eccetto gli insegnanti e il settore sanitario)	Dipartimento Funzione Pubblica; Presidenza Consiglio Ministri

Więcej informacji:

[http://www.miur.it/0002Univer/0052Cooper/0069Titoli/0359Il\\_ric/0366Ricono/0372Docume/1487Profes.htm](http://www.miur.it/0002Univer/0052Cooper/0069Titoli/0359Il_ric/0366Ricono/0372Docume/1487Profes.htm)

### **Pozostale państwa UE**

#### **CYPR**

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### **CZECHY**

Ministerstwo Edukacji, Młodzieży i Sportu:

[http://www.msmt.cz/uok/ru\\_list.php](http://www.msmt.cz/uok/ru_list.php)

#### **ESTONIA**

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### **GRECJA**

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### **HISZPANIA**

Instituto Nacional de las Cualificaciones

<http://www.mec.es/educa/incual/index.html>

#### **ISLANDIA**

Ministerstwo Edukacji, Nauki i Kultury:

<http://www.menntagatt.is/default.aspx?pageid=381>

#### **LITWA**

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### **LICHTENSTEIN**

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### **LUKSEMBURG**

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### ŁOTWA

Łotewskie Centrum Informacji Akademickiej ENIC/NARIC:

[http://www.aic.lv/rec/Eng/prof\\_en/public/](http://www.aic.lv/rec/Eng/prof_en/public/)

#### MALTA

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### NORWEGIA

<http://www.nokut.no/sw424.asp>

#### PORTUGALIA

Direcção Geral do Ensino Superior

[http://www.naricportugal.pt/NARIC\\_EN/Professional+Recognition/Regulated+Professions/](http://www.naricportugal.pt/NARIC_EN/Professional+Recognition/Regulated+Professions/)

#### SŁOWACJA

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### SŁOWENIA

[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp\\_bycountry.cfm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/regprof/regprofs/dsp_bycountry.cfm)

#### SZWAJCARIA

Federal Office for Professional Education and Technology

<http://www.bbt.admin.ch/dossiers/anerkenn/eu/e/index.htm>

#### WĘGRY

Ministerstwo Edukacji

[http://www.om.hu/letolt/nemzet/naric/list\\_of\\_regulated\\_profession\\_and\\_the\\_competent\\_hungarian\\_authorities\\_eng.pdf](http://www.om.hu/letolt/nemzet/naric/list_of_regulated_profession_and_the_competent_hungarian_authorities_eng.pdf)

### **8. LISTA ADRESOWA PUNKTÓW INFORMACYJNYCH DOT. UZNAWANIA WYKSZTAŁCENIA I KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH W PAŃSTWACH UE I EOG I SZWAJCARII**

#### **AUSTRIA**

Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit

Irene Kosnopfl

Abteilung I/7

Stubenring 1

A - 1010 VIENNA

tel. +43 1 711005446 fax +43 1 7142718

e-mail: irene.kosnopfl@bmwa.gv.at

#### **BELGIA (część francuskojęzyczna)**

Ministère de la Communauté française

Direction générale de l'Enseignement non obligatoire et de la recherche scientifique

Chantal Kaufmann

Directrice générale a.i.  
Rue Adolphe Lavalée, 1  
B – 1080 BRUXELLES  
tel. +32 2 6908702 fax +32 2 6908760  
e-mail: chantal.kaufmann@cfwb.be <http://www.cfwb.be/infosup>

**BELGIA (część flamandzka)**

NARIC-Vlaanderen  
Administratie Hoger onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek  
Hendrik. Consciencegebouw, Toren A 7.  
Koning Albert II-laan 15  
B – 1210 BRUSSEL  
tel. +32 2 5539819 fax : +32 2 5339845  
e-mail: erwin.malfroy@ond.vlaanderen.be

**CYPR**

Human Resource Development Authority of Cyprus  
George Siekkeris  
Senior Human Resource Officer  
2 Anavissou Str. Strovolos,  
P.O.Box 25431,  
CY - 1392 NICOSIA  
tel. +357 22390363, 22515000 fax + 357 22428522  
e-mail: g.siekkeris@hrdauth.org.cy <http://www.hrdauth.org.cy>

**CZECHY**

Ministry of Education, Health and Sport,  
Lenka Spanhelova  
Karmelitská 7  
CZ - 18 12 PRAHA 1  
tel. +420257193615 fax +420257193650  
e-mail: lenka.spanhelova@msmt.cz <http://www.msmt.cz>

**DANIA**

CIRRUS Center for Vurdering af Udenlandske Uddannelser  
Tatjana Milcevic  
Fiolstræde 44  
DK-1171 København K  
tel. +45 3395 7000, Direct line: +45 3395 7069 fax +45 3395 7001,  
e-mail: tatjana.milcevic@cvuu.dk <http://www.cvu.dk>

**ESTONIA**

Ministry of Education and Research  
Tiia Raudma  
Munga 18,  
EE - 50088 TARTU,  
tel. +372 7350 228 fax +372 735 0250  
e-mail: tiia.raudma@hm.ee, hels@hm.ee

Estonian ENIC/NARIC Centre

Gunnar Vaht  
Koidula 13<sup>a</sup>  
EE – 10125 TALLINN  
tel. +372 696 2415 fax +372 696 2426  
e-mail: gunnar@archimedes.ee

### **GRECJA**

Directive 89/48/EEC  
Ministry of National Education & Religious Affairs  
Mme Despina Andritsou  
Head of Section of Recognition of Professional Qualifications  
67 rue Penepistimiou  
GR - 105 64 ATHENS  
tel. +30 210 3243923 fax +30 210 3316651  
e-mail: srpq@otenet.gr <http://www.srpq.gr>

Directive 92/51/EEC  
O.E.E.K. (Organisation for vocational education and training)  
Department for European and International Relations  
Ethnikis Antistaseos 41  
GR - 142 34 N. Ionia, ATHENS  
Mr. Christos Gardiklis  
Director of professional rights and degree equivalence  
tel.: +30 210 2709017  
Mr George Mikros  
Head of Section of Degree equivalence  
tel. +30 10 2709145 fax +30 10 2715921  
e-mail: tm.isotimion@oEEK.gr, tm.eth@oEEK.gr <http://www.oEEK.gr>

### **FINLANDIA**

National Board of Education  
Carita Blomqvist,  
Senior Advisor  
P.O. Box 380  
SF – 00531 HELSINKI  
tel. +358 9 77477128 fax +358 9 77477201  
e-mail: carita.blomqvist@oph.fi

### **FRANCJA**

Bureau DRIC B4  
Claudine Lamiral  
110 rue de Grenelle  
F - 75007 PARIS  
tel. +33 1 55550429 fax +33 1 55550423.  
e-mail: DRICB4@education.gouv.fr or claudine.lamiral@education.gouv.fr

### **HISZPANIA**

Ministerio de Educación y Ciencia,  
Subdirección General de Títulos, Convalidaciones y Homologaciones  
Josefa Meseguer

Paseo del Prado, 28,  
E – 28014 MADRID  
tel. +34 91 5065593 fax +34 91 5065706  
e-mail: josefa.meseguer@educ.mec.es

#### **HOLANDIA**

Directive 89/48/EEC  
IRAS - Informatiecentrum Richtlijn Algemeen Stelsel  
Lucie de Bruin  
Postbus 29777  
NL – 2502 LT DEN HAAG  
tel. +31 70 4260390 +31 70 4260286 fax +31 70 4260395  
e-mail: lbruin@nuffic.nl www.nuffic.nl, www.professionalrecognition.nl

Directive 92/51/EEC  
COLO  
Stan Plijnaar  
Sector Internationale diplomawaardering  
Postbus 7259  
NL – 2701 AG ZOETERMEER  
tel. +31 79 3523000 fax +31 79 3515478  
e-mail: s.plijnaar@colo.nl www.colo.nl, www.professionalrecognition.nl

#### **IRLANDIA**

Leona De Khors,  
Qualifications Section  
Dept of Education & Science  
Training College Building  
Marlborough St  
IRL - DUBLIN 1  
tel. +353 1 8896539 fax +353 1 8892378  
e-mail: leona\_dekhors@education.gov.ie

NARIC,  
National Qualifications Authority of Ireland,  
Carmel Kelly,  
Jervis House, Jervis Street,  
IRL - DUBLIN 1.  
tel. +353 1 8871500 fax +353 1 8871595  
e-mail: info@nqai.ie <http://www.nqai.ie/enicnaric.htm>

#### **LITWA**

Directives 89/48/EEC, 92/51/EEC and 1999/42/EEC  
Lithuanian Ministry of Social Security and Labour  
Birute Kinduriene  
Vivulskio 5,  
LT - 031516 VILNIUS  
tel. +370 52 2664268 fax +370 52 664209  
e-mail: bkinduriene@socmin.lt

Directive 89/48/EEC  
Ministry of Education and Science  
Virginija Rinkeviciene  
A.Volano str. 2/7,  
LT - 01516 VILNIUS  
tel. +370 5 2663446 fax +370 5 2663466  
E mail: virginija.rinkeviciene@smm.lt

Directive 92/51/EEC  
Ministry of Education and Science  
Odeta Gurskiene  
A. Volano str. 2/7,  
LT - 01516 VILNIUS  
tel. +370 5 2743142 fax +370 5 2612077  
e-mail: odetagurskiene@smm.lt

### **LUKSEMBURG**

Ministère de la Culture, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche,  
Jean Tagliaferri  
Professeur-attaché  
18-20, Montée de la Pétrusse  
L – 2912 LUXEMBOURG  
tel. +352 4785139 fax +352 26296037  
e-mail: jean.tagliaferri@mcesr.etat.lu

### **LOTWA**

Ministry of Education and Science,  
Department of European Integration and Technical Assistance Programmes Co-ordination  
Ms Gunta Arāja  
Deputy Director  
Valnu iela 2 – 207  
LV – 1050 RIGA  
e-mail: gunta.araja@izm.gov.lv

### **MALTA**

Joyce Pullicino  
328, Education Division,  
MT- FLORIANA,  
tel. +356 21240419 +356 25982448 fax +356 21239842  
e-mail: anthony.v.degiovanni@gov.mt

### **NIEMCY**

Zentralstelle für ausländisches Bildungswesen im Sekretariat der Kultusministerkonferenz  
(KMK)  
Dr. Holger Conrad  
Lennénstr. 6  
D – 53113 BONN  
tel. +49 228 5010 fax +49 228 501229  
e-mail: zab@kmk.org

**POLSKA**

Directives 89/48/EEC 92/51/EEC and 1999/42/EC  
Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej  
ul. Smolna 13  
00-375 Warszawa  
tel.+48 22 8267434 fax +48 22 8262823  
e-mail: biuro@buwilm.edu.pl <http://www.buwilm.edu.pl>

**PORTUGALIA**

Directive 89/48/EEC  
Ministério da Ciência e do Ensino Superior - Geral do Ensino Superior/Divisão de Reconhecimento e Intercâmbio  
Manuela Paiva  
Av. Duque d'Ávila, 137 - 4ª Esq  
P – 1069-016 LISBOA  
tel. +351 21 3126098 fax +351 21 579617  
e-mail: manuela.paiva@desup.min-edu.pt

Directive 92/51/EEC  
Direcção-Geral de Formação Vocacional  
Mrs Helena Oliveira  
Av. 24 de Julho, 138 - 7º  
P-1350 - 026 Lisboa  
tel. +351 21 3943705 fax +351 21 3943797  
e-mail: holiveira@dgvf.min-edu.pt

Directive 1999/42/EC  
Ministério das Actividades Económicas e do Trabalho  
Instituto do Emprego e Formação Profissional  
Departamento de Certificação,  
Lúcia Mestre  
Rua de Xabregas, nº 52, 2º  
P-1949-003 LISBOA  
tel. +351 21 861 45 45 fax +351 21 861 46 02  
e-mail: lucia.mestre@iefp.pt

**SŁOWACJA**

Directive 89/48/EEC  
Ministry of Education  
Peter Plavcan  
Stromova 1  
SK – BRATISLAVA  
tel. +421 2 59374439 fax +421 2 59374240  
e-mail: plavcan@education.gov.sk

Directive 92/51/EEC  
Ministry of Education  
Mária Józsová  
Stromova 1  
SK – BRATISLAVA



e-mail: jozsova@education.gov.sk

### **SLOWENIA**

Ministry of Labour, Family and Social Affairs  
Gorazd Jenko  
Kotnikova 5  
SI - 1000 LJUBLJANA  
tel. +386 1 4783488 fax +386 1 4783493  
e-mail: gorazd.jenko@gov.si

### **SZWECJA**

Högeskolverket (National Agency for Higher Education)  
Karin Dahl Bergendorff  
Box 7851  
S – 103 99 STOCKHOLM  
tel. +46 8 563 086 63 fax +46 8 563 086 50  
e-mail: karin.dahl.bergendorff@hsv.se <http://www.hsv.se>

### **WĘGRY**

Gábor Mészáros  
General Director  
Hungarian Equivalence and Information Centre (ENIC/NARIC)  
Ministry of Education  
Szalay utca 10-14  
HU – 1055 BUDAPEST  
tel. +36 1 473 7382 / +36 1 473 7325 fax +36 1 332 1932  
e-mail: gabor.meszáros@om.gov.hu <http://www.naric.hu>

### **WŁOCHY**

Ministerio Coordinamento Politiche Comunitarie  
Armanda Bianchi Conti  
Presidenza Consiglio Ministri  
Via Giardino Theodoli 66  
I – 00186 ROMA  
tel. +39 06 67795322/67795198 fax +39 06 67795342 – 6790207  
e-mail: a.bianchiconti@palazzochigi.it

### **WIELKA BRYTANIA**

Department for Education and Skills  
Carol Rowlands  
Moorfoot  
GB – SHEFFIELD S1 4PQ  
tel. +44 114 2594151 fax +44 114 2594475  
e-mail: carol.rowlands@dfes.gsi.gov.uk <http://www.dfes.gov.uk/europeopen>

### **ISLANDIA**

Ministry of Education, Science and Culture  
Mr Ólafur Grétar Kristjánsson  
Adviser, Division of Curriculum  
Sölvholsgata, 4

IS – 150 REYKJAVIK  
tel. +354 5459569 fax +354 5623068  
e-mail: olafur.g.kristjansson@mrn.stjr.is

**LICHTENSZTAJN**

Department of Education  
Helmut Konrad,  
Head of Department for Higher Education and of the NARIC Agency  
Schulamt  
2 Herrengasse  
FL - 9490 VADUZ  
tel. +423 2366758 fax +423 2236 6771  
e-mail: helmut.konrad@sa.llv.li <http://www.firstlink.li/eu/sokrates>

**NORWEGIA**

Ministry of Education and Research  
Hege Madsen  
P.O. Box 8119 Dep  
N - 0032 OSLO  
tel. +47 22 247478 fax +47 22 242732  
e-mail: hma@ufd.dep.no

**SZWAJCARIA**

Michael Buchser  
Chef du Secteur droit  
Office fédéral de la formation professionnelle et de la technologie (OFFT)  
Effingerstrasse 27  
CH - 3003 BERNE  
tel. +41 31 3222937  
e-mail: michael.buchser@bbt.admin.ch

Ostatnia aktualizacja wykazu 26.04.2005

Źródło: Serwis Komisji Europejskiej „Zawody regulowane”  
[http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/qualifications/docs/contact-points/info-points\\_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf)

Lista ośrodków NARIC udzielających informacji w zakresie uznawania wykształcenia do celów akademickich znajduje się na stronach  
[http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/adnaric\\_en.html](http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/adnaric_en.html)